

**INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH
SPECIALPEDAGOGIK**

KUNSKAPER OM NEUROPSYKIATRISKA FUNKTIONSNEDSÄTTNINGAR (NPF)

**EN KVANTITATIV UNDERSÖKNING AV LÄRARES KUNSKAP INOM NPF-
OMRÅDET I BORÅS STAD**

Mikael Engdahl

Uppsats/Examensarbete: Examensarbete 15hp
Program och/eller kurs: LAU 927
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT2020
Handledare: Bengt Edström
Examinator: Monica Reichenberg

Abstract

Uppsats/Examensarbete: Examensarbete 15hp
Program och/eller kurs: LAU 927
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT2020
Handledare: Bengt Edström
Examinator: Monica Reichenberg

Nyckelord: NPF, kunskap, kompetens.

- Syfte:** Syftet med denna uppsats är undersöka och därigenom ge en så bra bild som möjligt över hur mycket kunskap lärare i Borås stad har när det gäller NPF (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar). Syftet är vidare att ta reda på om de kan anpassa och inkludera på ett sätt som krävs av styrdokumentet med hjälp av den kunskap de har eller kan få med stöd av kompetent elevhälsa. Detta med hjälp av olika teorier inom specialpedagogiken som finns. Vidare är syftet att ta reda på om lärare får och vill ha kompetensutveckling inom NPF. Samt om detta fortfarande stämmer överens med tidigare forskning som säger att i genomsnitt har bara en av 4–5 lärare tillräckliga kunskaper inom NPF.
- Teori:** Jag har valt att titta på teorier som jag anser att är relevanta till de frågeställningar jag har och att de även visar vad som behövs för kunskap enligt dessa för att kunna anpassa och inkludera i dagens skola och hur den verkliga situationen ser ut. Dels den tydliggörande pedagogiken och dels det rationella, kategoriska och dilemmaperspektivet. I ett historiskt perspektiv kan man tydligt se att man alltid har haft en önskan om inkludering och detta visar Rask, Svensson, Wennbo på i *En skola för alla* (1985). Alla bör inkluderas och utbildningen ska anpassas men med vilka verktyg och på vems bekostnad och med vems kompetens. Fortsatt så tittar jag samtidigt på Vygotskijs proximala utvecklingszon där han nämner hur viktigt det är med en kompetent vuxen för barnets lärande. Jag nämner även Dewey och hans teori om ”Learning by doing” som jag knyter an till Vygotskij där det handlar om kompetens samtidigt som man får erfarenhet.
- Metod:** I detta examensarbete har jag valt att arbeta med den kvantitativa undersökningen i form av en enkät (hårddata). Jag genomfört en kvantitativ och i huvudsak strukturerad enkät såsom Stukat (2011) beskriver den i *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* bland pedagogisk personal inom Borås Stad Fsk-9. Patel & Davidsson (2011) nämner att man bör följa forskningsetiska regler samt att man ska ha en trovärdighet och tillförlitlighet (validitet och reliabilitet) och det kommer hela tiden att vara min strävan. Som Stukat (2011) menar så betyder kvantitativ metod att forskaren samlar in mycket fakta för att kunna analysera och sammanställa ett resultat som är i relevans till frågeställningarna. Med ett stort antal respondenter är det sedan lättare att generalisera och då antas gälla fler än de man undersökt. Viktigt är samtidigt att man anonymiserar personer, institutioner och platser.
- Resultat:** Resultatet innehåller kortfattade analyser av varje diagram för att man lättare ska kunna få ett sammanhang av svaren. Frågeställningarna som ställdes i detta examensarbete har genom enkäten kunnat besvaras på ett bra sätt och genom detta så har man kunnat få fram ett resultat som kan bedömas ha en bra validitet. Frågorna i enkäten har kunnat ligga till grund för att kunna generalisera och genom detta kunna anta att det ser likadant ut i många kommuner i Sverige.

1 Innehållsförteckning

2	Inledning	1
2.1	Problembeskrivning	2
3	Syfte	4
3.1	Frågeställningar	4
4	Bakgrund	4
4.1	Historik	4
4.2	Pedagogiskt perspektiv	5
4.3	Tidigare forskning	6
5	Styrdokument	9
6	Teori	12
6.1	Den tydliggörande pedagogiken	13
6.2	Vygotskijs teori	13
6.2.1	Det relationella perspektivet	15
6.2.2	Det kategoriska perspektivet	15
6.2.3	Dilemmaperspektivet	16
7	Metod	17
7.1	Etik	17
7.2	Kvantitativ undersökning	19
7.3	Urval	20
7.3.1	Fig. 1	20
7.3.2	Fig. 2	21
7.4	Material och etiska aspekter	21
8	Resultat och analys	23
8.1	Webenkät	23
8.1.1	Fig. 3	23
8.1.2	Fig. 4	24
8.1.3	Fig. 5	25
8.1.4	Fig. 6	26
8.1.5	Fig. 7	27
8.1.6	Fig. 8	28
8.1.7	Fig. 9	28
8.1.8	Fig. 10	29
8.1.9	Fig. 11	30
8.1.10	Fig. 12	31

8.1.11	Fig. 13.....	32
8.1.12	Fig. 14.....	32
8.1.13	Fig. 15.....	33
9	Kategorisering av lärarkommentarer	34
9.1	Behov & förutsättningar	34
9.2	Brister & missnöje.....	35
9.3	Utbildning & kompetens	35
9.4	Analyskommentar	37
10	Diskussion.....	37
10.1	Metoddiskussion.....	37
10.2	Resultatdiskussion och avslutande reflektioner	38
10.3	Resultat i förhållande till tidigare forskning	39
11	Relevans för läraryrket.....	41
12	Förslag till fortsatt forskning	42
12.1	Svar från utbildningsdepartementet	42
12.2	Blev det som jag tänkt mig?.....	43
13	Avslutande ord	44
14	Efterord	44
15	Källförteckning	46
16	Webreferenser	48
17	Bilagor.....	1
17.1	Bilaga 1: Webenkät	1

2 Inledning

Jag valde att göra denna undersökning/forskning i Borås stad eftersom jag själv arbetar som lärare i Borås stad i en särskild undervisningsgrupp och jag stöter ofta på lärare i olika sammanhang som visar tydliga tecken på bristande kunskap inom NPF (Neuropsykiatriska funktionshinder). Därför ville jag ta reda på om det stämmer även i Borås stad att 1 av 4 lärare saknar relevanta kunskaper inom NPF som tidigare forskning visar. Exempelvis från de undersökningar/forskning som riksförbundet Attention, Karolinska Institutet och skolverket gjort.

Dagens skola är en komplex organisation som de flesta någon gång har stött på och många förefaller ha en tanke om. Dessa tankar kan bero på att man som förälder har barn som går eller har gått i skolan, det kan också bero på att man har egna både bra och dåliga upplevelser från sin tid i skolan eller för att man har skolan som sin arbetsplats. Som pedagog får jag höra både positiv och negativ kritik från många olika håll och från många olika grupper i samhället. Samtidigt är situationen idag att skolan speglar samhället och i och med att samhället förändras, så förändras även dagens skola. Intrycken som vi idag får från omvärlden blir bara fler och fler och de förändras i en allt snabbare takt. När dessa intryck från vår omvärld blir fler och skiftar i en allt snabbare takt så blir detta även en verklighet i skolan och i och med det så förändras kraven både på personal och elever och föräldrar. Det arbete som vi pedagoger lägger ner på dagens elever är en av de viktigaste uppgifterna som vi har idag och då är det av största betydelse att det som vi dagligen gör bygger på befogade avsikter och en mycket god pedagogisk kunskap.

I vår läroplan för grundskolan Lgr11 står det tydligt att skolans mål är att eleverna ska ta ett personligt ansvar för sina studier (Skolverket, 2011a & b). Vad innebär då detta för de elever som har en någon form av funktionsvariation som gör detta närapå till en omöjlighet? All personal som arbetar i skolan träffar dagligen på olika elever som av någon anledning inte passar in i den struktur som de olika organisationerna idag skapar. Min egna upplevelse är att många pedagoger idag anser att de har stora svårigheter med olika elever som har ett problemskapande beteende. Dessa elever har ofta någon form av koncentrationssvårigheter eller någon annan ADHD-liknande problematik som ofta faller in under NPF (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar). När det gäller de elever som har ADHD eller

någon annan form av neuropsykiatrisk funktionsvariant eller någon form av problemskapande beteende som inte ännu är diagnostiserat, så är risken stor att deras skoltid blir ett problem. Återigen så är det då av största vikt att relationer skapas med personal i skolan som har kunskap och som kan använda olika teorier inom detta område för att eleverna ska få största möjliga hjälp och det stöd som de har rätt till.

2.1 Problembeskrivning

I dagens skola finns det enligt validerad forskning i genomsnitt 2 elever i varje normalstor klass (20 st.) oberoende av årskurs som har någon form av NPF. Det uppskattas att 10% av den allmänna befolkningen uppvisar svårigheter inom NPF (Boyle et al. 2011). Sven Bölte som är professor vid KIND (Center of Neurodevelopmental disorders at Karolinska Institutet) har i sin tidigare forskning även använt sig av Boyles resultat från USA och genom denna forskning konstaterat att det finns ett ökat antal elever i skolan som bemöts av personal som är inkompetent inom NPF-området.

Detta visar också en debattartikel på sidan underbaraadhd.se från hjärnfonden 12/6 2017 där det står "Nu behövs en storsatsning på elever med NPF" där även professor Sven Bölte är med. I artikeln skriver man att "Majoriteten av lärare saknar tillräckliga kunskaper för att bemöta elever med NPF-diagnoser". Vidare så säger man samtidigt att det är av största betydelse att alla lärare har kunskap om hur man bemöter olika beteenden och inlärningssvårigheter.

Vidare skrev Tove Nandorf som tidigare arbetade som arbetsmarknadsreporter på DN i en artikel i just DN 2017-10-22 om detta problem som gör situationen i skolan nästan ohållbar för lärarna att det måste införas en obligatorisk del i lärarutbildningen om NPF på grund av att, citat:

Kunskap saknas, var fjortonde elev har en sådan funktionsnedsättning som innebär bland annat koncentrations- och uppmärksamhetsproblem, eller svårigheter att tolka kroppsspråk och sociala koder. I en rapport från KI tyckte sig bara **var femte specialpedagog och speciallärare ha tillräckliga kunskaper.**

I våras tillkännagav regeringen att den ville införa obligatorisk utbildning kring neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, NPF, för alla speciallärare och specialpedagoger.

Tove Nandorf nämner här samtidigt rapporten från KI som visar på att även specialpedagoger och speciallärare saknar relevanta kunskaper.

I och med detta är det av stor vikt att kunna göra anpassningar efter de olika särskilda behov som finns i klassrummet. Man måste kunna se till att anpassa både den fysiska och den psykiska lärmiljön så att alla får likvärdiga möjligheter att nå skolans mål och kunskapskrav.

Som lärare idag så möter man dagligen elever med särskilda behov och det är en stor utmaning men samtidigt väldigt spännande att försöka göra deras skolgång till något som gör att de klarar sig vidare i livet med en bra värdegrund. Det examineras ut lärare varje år som börjar arbeta på olika skolor runt om i landet som enligt forskning inte vet hur man ska hantera dessa barn eftersom de saknar de grundläggande kunskaperna i hur man bemöter och betar sig mot elever med NPF. Samtidigt så finns det också väldigt många pedagoger som arbetar inom skolan som saknar kunskaper inom området NPF och därigenom inte riktigt vet hur de ska agera. Detta trots att det står i Lgr11 att det är den enskilde pedagogens ansvar att i första hand uppmärksamma eleverna och tillgodose deras olika behov.

Man kan fråga sig om detta verkligen stämmer med hur det ser ut på skolan idag? Saknas det utbildning inom detta område eller är det något annat som brister? Är det något som man kanske borde titta lite närmare på för att få ett svar på vad pedagoger själva anser?

I *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*, Lgr11 (rev. 2017) står det att undervisningen i dagens skola skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. I detta fall ska man också ta hänsyn till alla elevers bakgrund, tidigare erfarenheter samt deras språk och kunskaper. Lgr 11 definierar också samtidigt ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar, t.ex. NPF har svårigheter med att nå målen och kunskapskraven och man kan därför heller inte någon gång utforma undervisningen lika för alla. Det står också i läroplanen att varje lärare har ett eget ansvar att uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder så att alla får en likvärdig chans att nå målen. Detta innebär att varje elev med NPF behöver sin egen metod hur hen ska nå målen och kunskapskraven men hur ska man kunna göra det om man inte har någon kunskap i hur man gör detta i det praktiska arbetet i verksamheten och vilka konsekvenser kan det få i förlängningen.

Behovet av en pedagog/lärare med kunskap om NPF för att eleverna skall lyckas i skolan och nå målen och kunskapskraven är väldigt stort. Detta behövs för att dessa elever senare skall

lyckas i samhället och få ett bra liv samt för att samhället skall kunna spara väldigt mycket resurser.

3 Syfte

Syftet med denna uppsats är undersöka och därigenom ge en så bra bild som möjligt över hur mycket kunskap lärare i Borås stad har när det gäller NPF (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar). Syftet är vidare att ta reda på om de kan anpassa och inkludera på ett sätt som krävs av styrdokumentet med hjälp av den kunskap de har eller kan få med stöd av kompetent elevhälsa. Detta med hjälp av olika teorier inom specialpedagogiken som finns. Vidare är syftet att ta reda på om lärare får och vill ha kompetensutveckling inom NPF. Samt om detta fortfarande stämmer överens med tidigare forskning som säger att i genomsnitt har bara en av 4–5 lärare tillräckliga kunskaper inom NPF.

3.1 Frågeställningar

Hur mycket kunskaper om NPF har lärare i Borås stad idag och kan de använda den på ett adekvat sätt med anpassningar och inkludering?

Varför och vilken kunskap behöver lärare för att hantera NPF?

Får lärare som saknar kunskap inom NPF möjlighet till kompetenshöjning och vill de ha denna?

Vad anser pedagogerna själva om sin kunskap angående NPF?

4 Bakgrund

4.1 Historik

Ser man ur ett historiskt perspektiv ca. 70 år bakåt i tiden så fick den svenska folkskolan 1955 en ny undervisningsplan. Därefter så har vår grundskola fått nya läroplaner såsom Lgr62, Lgr69, Lgr80, Lpo94 samt den som vi har idag Lgr11 (reviderad 2016, 2018) som dåvarande utbildningsminister Jan Björklund presenterade 2010. Rask, Svensson och Wennbo, (1985) skriver att 1983 gav regeringen ett uppdrag till SÖ och UHÄ att de skulle analysera skolan och komma med förslag om insatser gällande som de då kallade det *elever med svårigheter*. Detta innebar också att man skulle se till vilket stöd dessa elever behövde och hur man utnyttjade de resurser som man hade i skolan. Det har hela tiden pratats om elever med särskilda behov eller som man förr kallade dem, ett störande moment i klassrummet. Långt

tillbaka i tiden så fick inte ens dessa elever gå i skolan och man skapade senare olika former av OBS-klasser där de placerades. Det var först på 80–90 talet som man på allvar började titta på detta och tittar man på skolan idag så vet ingen riktigt än vad som passar dessa barn bäst eftersom det hela tiden ändras hur man ska arbeta med detta. Begrepp förändras och kunskapen finns inte fullt ut bland våra pedagoger. Jan Björklunds teori om att alla skulle ”inkluderas” menar professor Claes Nilholm i sin blogg på Uppsala universitet numera handlar om var alla ska ”placeras” som han vill kalla det. Dessa elever har gått från att helt exkluderas från skolan till att de ska inkluderas/placeras i klassrummet idag.

4.2 Pedagogiskt perspektiv

Pedagogens perspektiv och syn på specialpedagogiken har stor betydelse för hur specialpedagogiken kommer att utformas på skolan eftersom denna ofta är väldigt individuell. I denna syn ingår samtidigt betydelsen för hur samverkan med de andra professionerna på skolan kommer att se ut. Från att se på eleven som den som bär på ett problem i sin skolsituation vill man i styrdokumentet bredda synen och se på specialpedagogiken i ett större perspektiv. Bengt Persson (2001) understryker det när han redogör för utvecklingen av skollagens så kallade portalparagraf (1 kap. 2 § andra stycket). På tidigt 1990-tal så sa paragrafen ”I utbildningen skall hänsyn tas till elever med särskilda behov”. År 2000 så ändrades denna paragrafen till ”... elever i behov av särskilt stöd” (Persson 2001, s. 17f). Enligt Persson är detta ett exempel på hur man från lagstiftarens perspektiv upplever elever med skolsvårigheter. Persson skriver:

I stället för att lägga problematiken på enbart eleven vill man se elevens möjligheter till utveckling så att det pedagogiska arbetet kan anpassas till vars och ens förutsättningar. Det är således skolans ansvar att möta elevens svårigheter med pedagogiska, organisatoriska eller miljörelaterade åtgärder så att svårigheterna reduceras. (Persson 2001, s. 18)

Ovanstående text kan man tolka som ett tecken på att man egentligen inte vill placera problematiken hos den individuella eleven utan istället i den miljö som eleven befinner sig i. Persson antar alltså ett relationellt perspektiv. I Lärarutbildningskommitténs slutbetänkande (SOU 1 999:63) betonar man även specialpedagogikens nya perspektiv med nedanstående citat:

En logisk konsekvens av såväl forskningsresultat som uppföljningar och utvärderingar inom området ”elever i behov av särskilt stöd” är att det inte längre finns behov av en organisation vid sidan av den reguljära undervisningen. Skolan förväntas idag vara till för alla. Specialundervisning är en organisationsform och säger inget om kvaliteten i insatserna. (SOU 1 999:63, s.191)

Med detta citat som grund så vill man samtidigt analysera specialpedagogiken och menar att man inte ska vara i behov av att arbeta med specialpedagogiken i dess form att man exkluderar en elev från klassrummet bara för att denna har svårigheter. Istället vill man fokusera på miljön där undervisningen sker. SOU säger:

Specialundervisningen skall så långt det är möjligt, leda till att elever i behov av särskilt stöd erhåller detta i sin ordinarie grupp/klass. Skolans verksamhet skall med andra ord anpassas till elevens behov och förutsättningar. För att klara detta uppdrag måste skolan tillvarata och bygga sin verksamhet på att elever är olika och differentiera i undervisningen. (SOU 1 999:63, s.193)

Detta visar bokstavligen på att man inte vill separera elever med svårigheter från deras klasstillhörighet. Detta syfte från Lärarutbildningskommittén har resulterat i att man i stället för att lägga problemet på enskilda elever ofta väljer att inrikta sig på omgivningen som eleverna vistas i. Sammantaget så kan man enas om att de ovanstående citaten från styrdokumentet tyder på att det finns en önskan om att omfördela fokus från enskilda elever med svårigheter till hela undervisningssituationen vilket också samtidigt nämns i de olika perspektiv som nämns längre fram.

4.3 Tidigare forskning

Det har under de senaste åren genomförts ett antal enkätundersökningar beträffande lärares och lärarstudenters kunskap i ämnet NPF. Det finns dock inte mycket forskning inom detta om man ser i ett längre perspektiv bakåt. Det började egentligen med att Rask, Svensson, Wennbo, (1985) fick i uppdrag av Skolöverstyrelsen i början på 80-talet att forska i hur det såg ut på skolorna i Sverige och hur man skulle kunna göra skolan mer tillgänglig. Dock forskade man inte i hur lärarnas kunskaper såg ut, utan man såg mer på helheten och möjligheten med att alla skulle vara inkluderade.

Det är först i en promemoria från regeringskansliet och utbildningsdepartementet 2017-03-22 man kan läsa om att det först 2001 skedde forskning/undersökning i området om NPF där man

uppmärksammade kunskaperna som fanns hos pedagoger inom skolan. Det står tydligt i en redogörelse gjord på uppdrag av Skolverket (2001). Tre magiska G:n – Skolans insatser för elever med funktionshinder. Fördjupad studie ur Skolverkets rapport nr. 202 som visar att drygt 50% av eleverna med ADHD och vad som vid detta tillfälle benämndes DAMP och Aspergers syndrom bedömdes nå alla mål i svenska, matematik eller engelska i årskurs 9. Enligt deras vårdnadshavare var då den mest förekommande orsaken personalens bristfälliga kompetens samt förståelse för elever med funktionsnedsättningar. Vidare kan man i en enkät- och intervjuundersökning, rapport 334. från 2009 läsa om elever med Aspergers syndrom där Skolverket rapporterar återigen pekar på elevernas varierande och i många fall bristande måluppfyllelse. När någon form av kompetensutveckling inom området utförs sker den oftast i form av punktinsatser i egenskap av kortvariga kurser och olika seminarier. I ytterligare en rapport om en intervjuundersökning gjord 2010 publiceras Skolverket i rapport 341. att det ånyo finns en stor brist på kunskap hos många lärare om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Många rapporter från andra myndigheter har även dokumenterat skolans och förskolans kompetensbrister inom NPF. Av den granskning som Skolinspektionens gjorde 2012 kan man se att lärarna är utan erforderlig kunskap och saknar ofta förmåga att se vilka åtgärder som är bäst för den enskilda elevens behov. Bristerna i lärarnas kunskap och kompetens är också stor när det gäller vilka hjälpmedel man kan använda till elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar nämns och talas om i olika undersökningar från dåvarande Hjälpmedelsinstitutet (2013, 2014a och 2014b).

En annan intressant forskning som gjorts inom NPF-området är genomförd av professor Christoffer Gillberg som arbetar på Gillbergcentrum som tillhör Sahlgrenska sjukhuset och Göteborgs universitet. Gillberg har forskat länge i språkstörningar och betydelsen av att upptäcka dessa i en tidig ålder. Detta borde upptäckas redan i förskoleåldrar menar Gillberg och det har bevisats att dessa språkstörningar ofta har samband med andra NPF-symptom. Detta nämns också i promemorian som jag talar om i föregående stycke där Gillbergs forskning finns med. Där nämns också att bristen på kunskap är precis lika stor om inte större bland personal på förskolorna. Kunskapen borde finnas redan där för att se problemen. Gillberg menar att:

- Redan vid två-tre års ålder kan hälften av alla fall av autism upptäckas, och en tredjedel av ADHD-fallen. Om det upptäcks tidigt mår familjerna mycket bättre, barnen kan få rätt pedagogik i förskola och skola och stressen kring barnet reduceras. (Gillbergcentrum 2018)

Riksförbundet Attention som nämns i regeringskansliets promemoria har genomfört en stor undersökning 2017-07-05. Rapporten har gjorts av Attention för att man bättre skall kunna se vilka problem som elever med NPF har och hur man på ett bra sätt skall kunna arbeta med dessa både i skolan och i hemmet eftersom det även påverkar hemmiljön mycket. Redogörelsen visar resultatet av en enkätundersökning som gjordes i maj månad 2017. I den analys som attention gjorde påvisades följande resultat, citat:

Mer kunskap i skolan om NPF och en mer anpassad pedagogik hamnar också högst upp på listan över vad vårdnadshavarna bedömer hade kunnat förebygga frånvaron. Och fler än åtta av tio av de som uppgett att stödet till barnet fungerar bra rankar **enskilda lärares kunskaper och bemötande** som den allra tyngsta faktorn. (Riksförbundet Attention 2017)

Vidare har samtidigt KI (Karolinska Institutet) genomfört en stor forskning som man kan ta del av genom att beställa den genom professor Sven Bölte som arbetar på KIND (*Center of Neurodevelopmental disorders at Karolinska Institutet*). Rapporten som gjorts här har 4778 respondenter vid 68 olika skolor i Sverige och även i denna rapport kan man se avsaknaden av kunskap bland lärare, specialpedagoger och speciallärare om just NPF. Man kan tydligt se av resultaten och av analyserna att kunskap om NPF är en av de stora delarna som saknas. Rapporten visar att 4 av 5 lärare anser att de själva (självuppskattning) saknar relevanta kunskaper inom området.

Fortsätter man att titta på vad som idag skrivs om NPF i olika relevanta artiklar bl.a., skolvärlden.se Larsson. (2017) samt Larsson, Wallin. (2018), SVT.se, Erwander. (2016) samt specialpedagogik.se Cerwin. (2015) ser man att listan bara blir större och större och alla artiklar visar samma sak. Lärare i skolan idag saknar generellt kunskap om NPF och om hur man skall bemöta dessa elever. Därför anser jag att vi måste ta reda på vad detta beror på och faktiskt ta dessa fakta på allvar.

Det senaste är att våren 2018 tog regeringen ett beslut om att från och med hösten 2018 ska undervisning om NPF vara en obligatorisk del i den utbildning specialpedagoger och speciallärare får. Citat från DN 2017-11-16:

Utbildning kring neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, som ADHD och Aspergers syndrom, blir obligatorisk för alla studenter på speciallärar- och

specialpedagogutbildningarna. Det beslutar regeringen på torsdagen, rapporterar TV4 Nyheterna. Kravet på NPF-kunskap införs på speciallärar- och specialpedagogutbildningarna från och med hösten 2018, men regeringens ambition är att alla lärare ska utbildas.

”Dessa lärare är centrala för det specialpedagogiska arbetet och ett viktigt stöd för alla lärare — därför är de högst prioriterade att få den här kompetensen.”

Men det här ska ses som ett första steg. Regeringen bedömer att alla lärarutbildningar bör innehålla kunskap om neuropsykiatriska svårigheter i framtiden”, säger Helene Hellmark Knutsson (S), minister för högre utbildning och forskning, i en skriftlig kommentar till TT.

(DN 2017-11-16)

Detta beslut gäller dock de utbildningar som är för speciallärare och specialpedagoger och man säger att man har en ambition att alla lärare ska utbildas men man kan fråga sig inom vilken framtid det kommer att ske.

Med detta som bakgrund är det ett högst aktuellt och intressant ämne att forska vidare på och jag hoppas verkligen att resultatet i denna uppsats visar på en förbättring.

5 Styrdokument

Det som alla pratar om idag är inkludering i den svenska skolan. Det är ju varje elevs rätt att vara inkluderad men om man inte har en kompetent pedagog så faller ju hela denna idé.

Varje individs rätt att idag vara en del av samhället är betydelsefull för individens självaktning och dennes rätt att kunna ta del av de mänskliga rättigheterna. Således bör man också se till att undervisningen formas av olika strategier för att alla ska ges samma förutsättningar att lyckas. Enligt svenska Unescorådet är den integrerade skolgången ett av de bästa förslagen när det gäller barn och ungdomar i behov av särskilt stöd eftersom när man arbetar på detta sättet i olika kontexter så uppnår man samtidigt den bästa formen av inlärning och får en chans att vara en del av gemenskapen. För att åstadkomma detta förordas i Salamancadeklarationen en samtidig insats från alla involverade såsom skolkamrater, lärare, familj och andra frivilliga (Svenska Unescorådet, 2006 s.18):

Den grundläggande principen för den integrerade skolan är att alla barn, närhelst så är möjligt, skall undervisas tillsammans, oberoende av eventuella svårigheter eller inbördes skillnader. De integrerade skolorna måste erkänna och tillgodose sina elevers olika behov och ha utrymme för både olika inlärningsmetoder och inlärningsstempon och därvid ge alla en kvalitativt bra

undervisning genom lämpliga kursplaner, organisatoriska ramar, pedagogiska metoder, resursanvändning och samarbete med lokalsamhället. Stöd och tjänster skall tillhandahållas kontinuerligt och svara mot uppkomsten av särskilda behov i varje enskild skola.

(Svenska Unescorådet, 2006 s.18).

Om idén om en skola för alla ska kunna verklighetgöras är förslaget i Salamancadeklarationen att elever med behov av särskilt stöd inte ska ha några särskilda kunskapskrav eller mål utan de ska falla inom ramen för den ordinarie undervisningen. Alla elever ska ha sin rätt till samma undervisning och då ska man samtidigt ge barn med särskilda behov samma möjlighet (Svenska Unescorådet, 2006 s.24).

I Skollagen (1985 s.1100) understryks också att särskild hänsyn ska tas till elever i behov av särskilt stöd. Den undervisning och utbildning som eleverna får i dagens grundskola ska förbereda dem för ett liv i vårt samhälle och genom detta tillgodose dem med alla de lärdomar och förmågor som de behöver i framtiden. Den utbildning som man får ska samtidigt vara en grund för fortsatt utbildning i gymnasieskolan och till de elever som har svårigheter ska också särskilt stöd ges (Skollagen, kap 4). Persson (2001) påpekar beträffande ovanstående sammanfattning ur Skollagen (1985 s.1100) att det inte görs någon skillnad mellan de olika svårigheter en elev kan ha: ”Inte heller nämns funktionshinder eller handikapp i lagtexten. Samtidigt är kravet på skolan ovillkorligt i de fall en elev har svårigheter. Då skall särskilt stöd ges” framhåller Persson (2001 s.18). I Grundskoleförordningen 5 kap. 4§ och 5§ (2008 s.408) kan man läsa mer precist att:

4§ En elev ska ges stödundervisning, om det kan befaras att eleven inte kommer att nå de mål som minst ska ha uppnåtts i slutet av det tredje, det femte och det nionde skolåret eller om eleven av andra skäl behöver särskilt stöd. Stödundervisning kan anordnas antingen i stället för utbildning enligt timplanen eller som ett komplement till sådan utbildning

5§ Särskilt stöd skall ges till elever med behov av specialpedagogiska insatser. Sådant stöd skall i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör. Om det finns särskilda skäl, får sådant stöd i stället ges i en särskild undervisningsgrupp. Styrelsen skall efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare besluta i fråga om elevens placering i en särskild undervisningsgrupp (Grundskoleförordningen, 2008 s.408)

I Lgr11(2011), läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet kan man läsa om att i dagens likvärdiga skola för alla så ska undervisningen anpassas i förhållande till varje

enskild elevs behov och förutsättningar. Den ska även främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling genom att man ser på eleverna oavsett bakgrund eller tidigare erfarenheter, språk och kunskaper (Lgr11). Dessutom refererar Lgr11 till Skollagen (SFS 1985:1100) som påbjuder att utbildningen bör vara densamma för alla elever oberoende på var i landet man befinner sig. Betydelsefullt är även att de nationella målen utgår från normerna för likvärdighet. En viktig aspekt som framhävs är även att en likställig utbildning inte nödvändigtvis innebär att undervisningen utformas likadant allestädes och hänsyn ska samtidigt tas till elevernas skilda förutsättningar och behov som de har. Det särskilda ansvar som skolan har för de elever som av olika skäl har svårigheter att nå de mål och kunskapskrav som idag finns innebär också att den undervisning som de får heller inte kan utformas lika för alla. Det här betonar också Matson (2007) i ”En skola för eller med alla – En kommuns arbete för att nå sina mål” varvid hon påpekar att trots att vi idag har ”en skola för alla’ och en läroplan som berör och avser de allra flesta av eleverna så kan undervisningen inte byggas upp på samma sätt för alla individer, eftersom de är allihopa olika och har olika kunskaper och färdigheter med sig i sitt bagage som är specifika för varje barn” (Matson, 2007 s.41). Fortsättningsvis så funderar Matson (2007) om en skola för alla verkligen kan bli en realitet om vi inte upphör att prata om dessa elever som ”elever med funktionshinder och/eller svårigheter att tillgodogöra sig undervisning i skolan som integrerade eller inkluderade” (Matson, 2007 s.42).

Vad som ovan benämns om de riktlinjer som skolan av idag har är att, skolan och de pedagoger som idag arbetar där kan välja att ta den enklaste lösningen och sätta de elever som behöver stöd i särskilda grupper när de faktiskt borde kunna anpassa det befintliga rummet, nämligen klassrummet. De är alldeles för snabba på att hitta enkla lösningar och detta kan då vara ett tecken på okunskap. De arbetar emellertid hela tiden efter de styrdokument som vi har och de ger dem ofta full tillåtelse att göra på detta sättet för allt är ju egentligen en tolkningsfråga på hur man bedömer det som står i dessa. Men på vems bekostnad? Jo på den enskilda individens bekostnad. Styrdokumentet är som de är utformade idag och som man kan tolka dem, inte hållbara när det gäller det inkluderande synsätt som de skall stå bakom med tanke på dagens inkluderande skola. När en lärare idag menar att det finns fördelar med att exkludera en elev från den vanliga undervisningsformen under en tid är det sällan som skolledningen säger nej och i och då raseras ju hela idén med avsikten att alla barn ska ges en chans att vara delaktiga och inkluderade i dagens skolas olika miljöer, både den fysiska och

den psykiska och samtidigt den sociala. Det här är likväl ändå ingen nyhet, påpekar Persson (2001), för så länge ”specialpedagogiken finns att tillgå, kan pedagogen snäva in gränserna för ’det normala’ och ta ifrån sig ansvaret för det som ligger i normalitetens utkant” (Persson 2001 s.34).

6 Teori

Jag har valt att ta upp följande teorier eftersom jag anser att de är relevanta till frågeställningen om vilken kunskap lärare bör ha och om de kan använda denna. De visar även vilken kunskap som behövs generellt i dagens skola och hur den verkliga situationen ser ut. Dels den tydliggörande pedagogiken och dels det rationella, kategoriska och dilemmaperspektivet för att se hur man på bästa sätt ska kunna anpassa och se till individens bästa. Viktigt att tänka på när det gäller dessa specialpedagogiska perspektiv är dock att det ofta är väldigt individuellt hos pedagogerna vilket perspektiv man använder sig av. I ett historiskt perspektiv kan man tydligt se att man alltid har haft en önskan om inkludering och detta visar Rask, Svensson, Wennbo på i En skola för alla (1985). Alla bör inkluderas och utbildningen ska anpassas men med vilka verktyg och på vems bekostnad och med vems kompetens. Fortsatt tar jag samtidigt upp Vygotskijs proximala utvecklingszon där han nämner hur viktigt det är med en kompetent vuxen för barnets lärande som man ser i avsnitt 6.1 den tydliggörande pedagogiken. Jag har också valt att ta med en liten del av Deweys ”Learning by doing” vilken jag kopplar ihop med Vygotskij. Man får enligt Dewey erfarenhet och utvecklas av att göra saker i ett sammanhang och detta får man då av en mer erfaren individ som hjälper till och stöttar vilket behövs enligt Vygotskij.

För det första kan man läsa om att ADHD, autism och Tourettes syndrom är några av de vanligaste neuropsykiatriska funktionsnedsättningarna på SPSM:s (specialpedagogiska skolmyndigheten) hemsida och i deras specialpedagogiska material för den svenska skolan. Det som NPF enligt SPSM har gemensamt är att personer med de funktionsnedsättningarna har en annorlunda kognition, med det menas att personer som har detta tänker och tolkar information på ett ovanligt sätt och tolkar och ombildar sinnesintryck på avvikande sätt.

Det innebär att omgivningen måste ha förståelse för och anpassa sig till de behov personen har för att vardagen ska fungera. Hur de anpassningarna behöver se ut är helt och hållet individuella. Det som då är viktigt är att det finns pedagoger runt dessa personer som har kunskap om hur man skall arbeta och bemöta dessa elever. De personer som ofta är de som är

närmast elever, det är deras lärare. Den bör också veta vilka extra anpassningar och särskilt stöd eleven behöver. Det står också tydligt i Lgr11 (2011) att det är lärarens uppgift att i första hand uppmärksamma och anpassa för de elever som har särskilda behov och att de då samtidigt ska ta hjälp av t.ex. specialpedagoger, speciallärare och en fungerande elevhälsa.

6.1 Den tydliggörande pedagogiken

Enligt SPSM (Specialpedagogiska skolmyndigheten) är det väldigt viktigt att pedagogen tänker på hur undervisningen skall planeras och anpassas på individnivå. Detta för att ge de bästa förutsättningarna enligt de behov som finns och i detta sammanhang bör man även väga in saker såsom erfarenheter och sättet man ömsesidigt har att tänka på.

Man måste kunna anpassa, göra extra anpassningar, leda, stimulera för att alla ska få en chans att nå målen och kunskapskraven enligt sina egna förutsättningar.

Ytterligare en sak som är av stor relevans är lärmiljön. Då pratar vi både om den fysiska och den psykiska. Här gäller det också att läraren som arbetar med eleverna kan anpassa dessa båda miljöer.

Alla inblandade när det gäller NPF måste tänka på att ha ett tydligt pedagogiskt arbetssätt och tänka på de grundläggande sju frågorna som är, jag citerar från SPSM:

”Var ska jag vara? Vem ska jag vara med? Vad ska jag göra? Hur ska jag göra? När? Hur länge? Vad händer? Vad händer sedan?” SPSM.se (2018)

Dessa frågor gör att man kan skapa en lärmiljö som eleven förstår och kan hantera. Saker som ett dagsschema eller veckoschema kan göra att eleven känner sig trygg och därigenom kan vara delaktig.

6.2 Vygotskijs teori

En av de mest kända pedagogiska teoretikerna var Lev Vygotskij som menade att all utveckling som en individ har beror på omgivningen och samspelet med denna. Vygotskij var särskilt intresserad av den skillnad som uppstår när en individ försöker klara sig på egen hand jämfört med hur individen kan utvecklas tillsammans med någon som har en bra kompetens. Vidare så hade Vygotskij olika infallsvinklar som han benämnde kulturhistorisk, sociokulturell och det sociokulturella perspektivet på lärande där han direkt ser omgivningen

som avgörande för en individs lärande och prestationer. Det var först på 1980-talet som man egentligen började titta på och arbeta efter Vygotskijs teorier i samband med glasnost i Ryssland och den som hade varit mest omtalad innan dess var Jean Piaget.

Vygotskij säger att människor är i ständig utveckling hela tiden, och där också kunskap från omgivningen i situationer där man interagerar med varandra är möjlig att tillägna sig. Den utveckling och det lärande som elever i skolan har redan i tidiga åldrar kan som Vygotskij säger kopplas till begreppet proximal utvecklingszon. I det perfekta proximala utvecklingszons scenariot så finns det en eller två elever i en klass som har särskilda behov som får hjälp av en kompetent pedagog. Denna pedagog får i sin tur hjälp av en kompetent specialpedagog och speciallärare som arbetar för en kompetent elevhälsa. Elevhälsan i sin tur arbetar inom en kompetent organisation som förstår behoven, utdelar resurserna och ser till att allt fungerar. När vi nu kommit så högt upp i organisationen så krävs det också att elevhälsan arbetar inom en kommun som ger dem utrymme för att hjälpa alla och att kommunen i sin tur fått utrymme och finanser för att göra allt detta möjligt. Detta *innebär att elever klarar mer med stöd* än på egen hand (Säljö, 2014). Kunskap skapas därmed främst genom gemensamt arbete i ett sammanhang. Att prata och umgås med andra är en viktig del i en lärandesituation enligt (Dysthe, 2003) och där även själva situationen spelar en stor roll. Ett synsätt där mötet, det som händer i samspel tillsammans med omgivningen och att man får känna en samhörighet spelar en väldigt stor roll för de elever som inte passar in i skolans ”norm”. Kompetens behövs vilket Ahlberg, A. (2015) skriver om i *Specialpedagogik i ideologi, teori och praktik*, citat:

”Där stödjande insatser på ett strukturerat sätt av kompetenta vuxna, kan innebära möjligheter till lärande och delaktighet.” (Ahlberg, 2015).

I denna frågan finns det också en viktig aspekt som tas upp i Sveriges Radios program Klartext som när frågan ”Vad är det för typ av hjälp som barnen skulle behöva för att få det bättre?” ställs säger citat:

”Först av allt behöver de en kunnig lärare som förstår de här svårigheterna och kan lägga upp undervisningen och de arbetspass man har så det blir en större tydlighet vad man ska göra och vad man förväntar sig av eleven.”
Sveriges Radio Klartext Pod Publicerat fredag 21 juli 2017 kl. 14.41

Om man ser på Vygotskijs teori om att man lär sig bäst med en erfaren person i sin närhet vill jag även koppla samman hans teorier med John Deweys tankar generellt och att hans pedagogik i högsta grad handlar om begreppet erfarenhet, ”experience”. Detta visar även

Dewey på när han formellt definierar utbildning. I *Demokrati och utbildning* (1999) nämns Deweys tankar om att utbildning ”är den rekonstruktion eller reorganisation av erfarenheten som fördjupar erfarenhetens mening och förstärker förmågan att styra senare erfarenheters riktning.” Dessa erfarenheter beror enligt Dewey på människans levande och dess lärande som alltid sker i samspel med omgivningen. Detta betyder att källan till all kunskap är erfarenheten som individen får i sitt oupphörliga interagerande med sin omgivande miljö. Som Dewey själv uttrycker det: ”Erfarenheter uppstår kontinuerligt, eftersom interaktionen mellan levande varelser och omgivande förhållanden är involverad i varje livsprocess”. Man får erfarenheten och kunskapen av andra och har man den inte från början får man lära sig genom att göra och se.

6.2.1 Det relationella perspektivet

Inom specialpedagogiken har man under många års tid använt sig av och skilt på de olika perspektiven relationellt och kategoriskt. Dessa har man i sin tur nyttjat när det gäller att hitta en vettig förklaringsmodell till det behov en elev kan ha när det gäller specialpedagogiska insatser. Forskaren Jonas Aspelin nämner i en artikel i *Specialpedagogik på nätet* (2013) att dessa perspektiv har varit betydelsefulla för att man ska förstå själva specialpedagogiken. När vi pratar om det relationella perspektivet så tittar man ofta på de sociala omständigheterna och de organisatoriska faktorerna som kan finnas, detta kan man formulera om till ”elever i svårigheter”. Relationell pedagogik menar Jonas Aspelin om man använder det som ett begrepp rör sig om de verkliga mötena mellan människor i ett sammanhang i skolan och utbildningen. Fokus ligger här på det faktiska mötet mellan lärare och elev och mötet som sker mellan eleverna själva. Det är ett perspektiv som tydliggör under vilka omständigheter och faktorer man kan förstå utbildning och hur det är att vara en individ i detta sammanhang i skolan. Detta stämmer in på vad Vygotskij menar med den proximala utvecklingszonen.

6.2.2 Det kategoriska perspektivet

I det kategoriska perspektivet har det alltid handlat om att ha fokus på den enskilda eleven samt på individen samt hans eller hennes egenskaper. Detta perspektiv kan man säga handlar om ”elever med svårigheter” och med detta brukar man ofta mena de medicinska diagnoserna. Emanuelsson m.fl. (2001) menar att det kategoriska perspektivet är något som riktas mot eleven och genom detta så hänföres också problemen indirekt till eleven. Dessa svårigheter har enligt tradition fastställts av olika diagnoser inom NPF inom det medicinska och

psykologiska området. Specialpedagogikens tradition hittas inom det kategoriska perspektivet. Peder Haug (1998) betonar att det är enklare för oss i dagens samhälle att urskilja anledningarna till svårigheter som biologiska än som sociologiska. Vidare menar Haug också att det i dagens välfärdsstat är mer fördelaktigt att avstå från sociala förklaringar till problem. Härigenom så fritas föräldrarna, skolan samt politikerna ansvaret till de svårigheter som eleverna kan ha. Dessutom bedömer Haug (1998) också att det biologiska, medicinska perspektivet i de flesta fall är mer accepterat än det sociala.

Persson (2001) menar att man i dagens skola bör arbeta med båda perspektiven och att man låter dessa arbeta bredvid varandra i en ömsesidig påverkan till varandra, där ska man heller inte sträva efter att hitta ett perspektiv utan att man använder det perspektiv som passar just den enskilda individen vid just det enskilda tillfället. Många i skolans värld menar idag att de ska hitta en lösning enligt en modell. Vad är det då som säger att man inte kan kombinera dessa istället.

6.2.3 Dilemmaperspektivet

Dilemmaperspektivet innebär ofta att man ser problem som man säger inte går att lösa, det finns olika värderingar hos personal i alla kategorier som kolliderar med varandra. Man har olika situationer där man gör olika val, vidare kan det uppstå konflikter där man inte vet hur man ska agera eftersom det råder brist på metoder och enighet. Det finns inga bestämda regler eller planer på hur man ska agera. Dilemman uppstår ofta i dagens skola när det uppstår ett problem där det inte finns kompetent personal som har en bra lösning. kan ses i relation till problem, där de senare vanligtvis har en lösning. Lgr11 säger att vårt skolsystem ska ge alla barn en likvärdig utbildning, samtidigt som alla barns olikheter när det gäller erfarenhet, förmåga och egenskaper kräver anpassning av undervisning till varje unikt enskilt barn.

Dilemmat vi nu står inför är då hur vi ska bemöta dessa olikheter i dagens skola när det enligt tidigare forskning som jag berättar om i avsnitt 4.3 bara finns en av fyra pedagoger i skolan som känner sig säkra i sin roll att hantera just dessa olikheter såsom t.ex. NPF.

Dessa olika perspektiv på specialpedagogik tar fram olika sätt att se verksamheterna på och hur de ska förstås och organiseras. Synen på specialpedagogik och användandet av denna ser då annorlunda ut beroende på vilket perspektiv man har som utgångspunkt.

När man sammanställer alla inlägg, artiklar och den forskning som gjorts om stödet som elever med NPF har så ser man tydligt att all bakgrund, teori, tidigare forskning, pedagogiska strategier m.m. är väldigt viktiga för att förstå att relevansen i forskningen som kommer att genomföras är väldigt angelägen. Betydelsen av kompetent personal syns överallt och det är inte något som vi kommer ifrån. En annan aspekt som är viktig är att man borde tillåta mer personal att "tänka och agera utanför ramen".

För att sammanfatta det som jag skrivit ovan om de olika perspektiven skulle jag vilja göra detta genom att förklara det på följande sätt.

- Det kompensatoriska perspektivet ser problemet hos individen
- Det kritiska perspektivet ser miljön som problemet
- Dilemmaperspektivet är kritiskt till de andra två mest uttalade perspektiven.

7 Metod

I detta examensarbete har jag valt att arbeta med den kvantitativa undersökningen i form av en enkät (hårddata). Jag genomfört en kvantitativ och i huvudsak strukturerad enkät såsom Stukat (2011) beskriver den i *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* bland pedagogisk personal inom Borås Stad Fsk-9. Patel & Davidsson (2011) nämner att man bör följa forskningsetiska regler samt att man ska ha en trovärdighet och tillförlitlighet (validitet och reliabilitet) och det kommer hela tiden att vara min strävan. Som Stukat (2011) menar betyder kvantitativ metod att forskaren samlar in mycket fakta för att kunna analysera och sammanställa ett resultat som är i relevans till frågeställningarna. Med ett stort antal respondenter är det sedan lättare att generalisera och då antas resultatet gälla fler än de man undersökt. Viktigt är samtidigt att man anonymiserar personer, institutioner och platser.

7.1 Etik

Enligt det humanistiska samhällsvetenskapliga forskningsrådets riktlinjer (2017) har jag tagit hänsyn till de fyra grundläggande etiska kraven i min forskning och detta har då sin grund i de etikregler som existerar angående humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning (Etikregler för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning). Grunden för forskningsetik allmänt sett är individskyddskravet, och med det menar jag att samhällets medlemmar ska skyddas från insyn i privatlivet och nu med gällande GDPR krav så har detta blivit ännu hårdare och jag har försökt att ta hänsyn till även detta trots att det inte var ett krav när enkätundersökningen och

intervju gjordes. Detta krav säger även tydligt att personer aldrig får göras till föremål för ”psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning”. Dessa etikregler består dessutom av fyra huvudkrav, närmare bestämt informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet innebär i mitt fall att jag som forskare har informerat grundskoleförvaltningen i Borås om vilka respondenter jag vill att de ska skicka ut enkätundersökningen till och att alla som skickar in svar ska vara anonyma och att det är frivilligt att delta. Det har framgått tydligt i mailkontakt att anonymiteten är en viktig del så att ingen specifik person kan pekats ut. Det har heller ej framgått vilken skola personerna arbetar på utan bara generell information såsom profession samt ålder har publicerats. Mitt namn som genomförare av undersökningen har funnits tillgängligt för alla och det har framgått att det är ett samarbete mellan mig och Borås Stad. Själva syftet med denna empiriska forskning har angetts tydligt för att öka nyfikenheten och motivationen för att medverka. Vinsten med detta är att Borås Stad får en chans att diskutera resultatet för att på så sätt få en inblick i vad forskningen gett för resultat och därigenom vidtaga nya strategier. Mitt material kommer heller inte att användas till något annat än forskning för att det ska kunna leda vidare till ny forskning.

När det gäller samtyckeskravet är alla deltagare myndiga personer varför inga samtycken från vårdnadshavare behövs. Det finns inga krav på att svara utan det är frivilligt. Detta har även kommunicerats till respondenterna.

När det gäller konfidentialitetskravet i detta fall så innebär det att de uppgifter som kommit in som svar i form av statistik på ett Exceldokument kan ingen annan än jag själv få tag i och när forskningen är slutförd kommer detta att sparas krypterat på ett hårddiskminne som bara jag själv kan komma åt. Ingen obehörig kan under någon omständighet komma åt detta och alla svar i form av enkät ligger på min personliga drive i Google och tas bort därifrån efter avslutad forskning. Det har gjorts en överenskommelse att denna undersökning skickas ut från grundskoleförvaltningen och att alla deltagare svara anonymt vilket också angetts i inställningarna för webenkäten där jag har kryssat i att ingen mailadress anges på den som svarat.

Avseende nyttjandekravet får alla insamlade uppgifter i fråga om resultat och personer och intervjuer endast brukas för forskningssyfte och får under inga omständigheter därför inte utnyttjas eller lånas ut för kommersiellt användande och heller inte användas för icke-vetenskapliga syften (Etikregler för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, 2017).

7.2 Kvantitativ undersökning

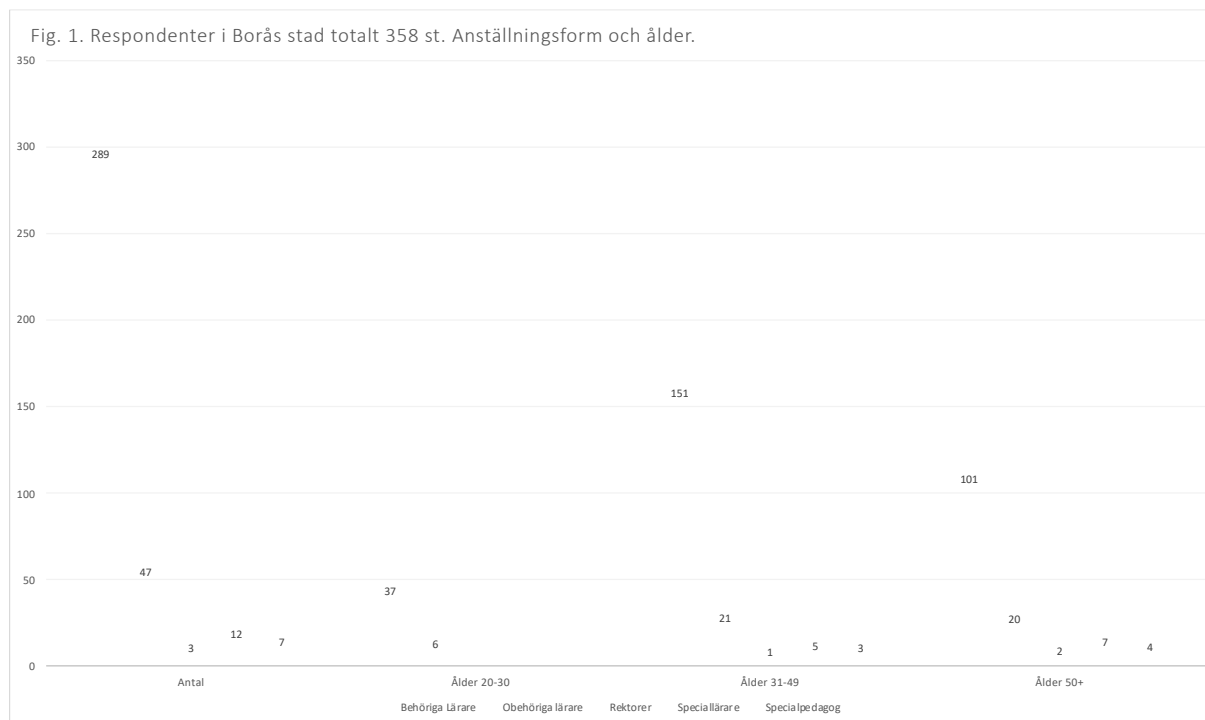
Jag valde enkät som metod eftersom det ger mig möjligheten att undersöka fler lärares åsikter och kunskaper och min målsättning är att göra en webbenkät då jag anser att jag kommer att nå fler respondenter på detta sätt och enligt Trost, Hultåker (2016) blir det mer och mer vanligt att göra på detta sättet. Jag förstår givetvis att jag behöver vara väl instuderad och påläst för att kunna konstruera en enkät som innehåller frågeställningar som är förankrade i verkligheten och som ger respondenterna möjlighet att ge de svar som de önskar. Därför kommer jag även att undersöka tillgängliga enkäter från tidigare forskning. Min tidigare erfarenhet kring enkäter har lärt mig att frågor lätt kan missförstås och att de ibland bör avgränsas, varför enkäterna till den pedagogiska personalen i den här undersökningen kommer att föregås av pilotenkäter med betrodda bekanta inom skolvärlden. Pilotenkäten har genomförts hos 4 st. pedagoger på en skolas SU-grupp som kom med värdefulla åsikter och kommentarer. Genom detta hoppas jag på att öka undersökningens validitet, det vill säga giltighet, vilket är en av de viktigaste faktorerna i uppsatsen. Genom pilotenkäterna kan jag nämligen försäkra mig om att svaren på enkäterna kommer att ligga så nära verkligheten som möjligt och att frågeställningarna om det behövs kan ändras på för att få svar på det som ligger till grund för enkäten.

Min plan var också att samtidigt få ett så relevant och gediget resultat som möjligt för att jag i viss mån skall kunna generalisera resultatet och på detta sätt se om det verkligen stämmer överens med tidigare forskning i ämnet eller om den skiljer sig från de resultat man idag ser. Webbenkäten är utformad med 19 st. frågor med relevans till frågeställningarna samt en sista kommentarsfråga för att få fram personliga åsikter från respondenterna

7.3 Urval

Urval: Pedagogisk personal Fsk-9 i Borås Stad (webenkätundersökning). Detta urval visar fördelningen på anställningsform och ålder.

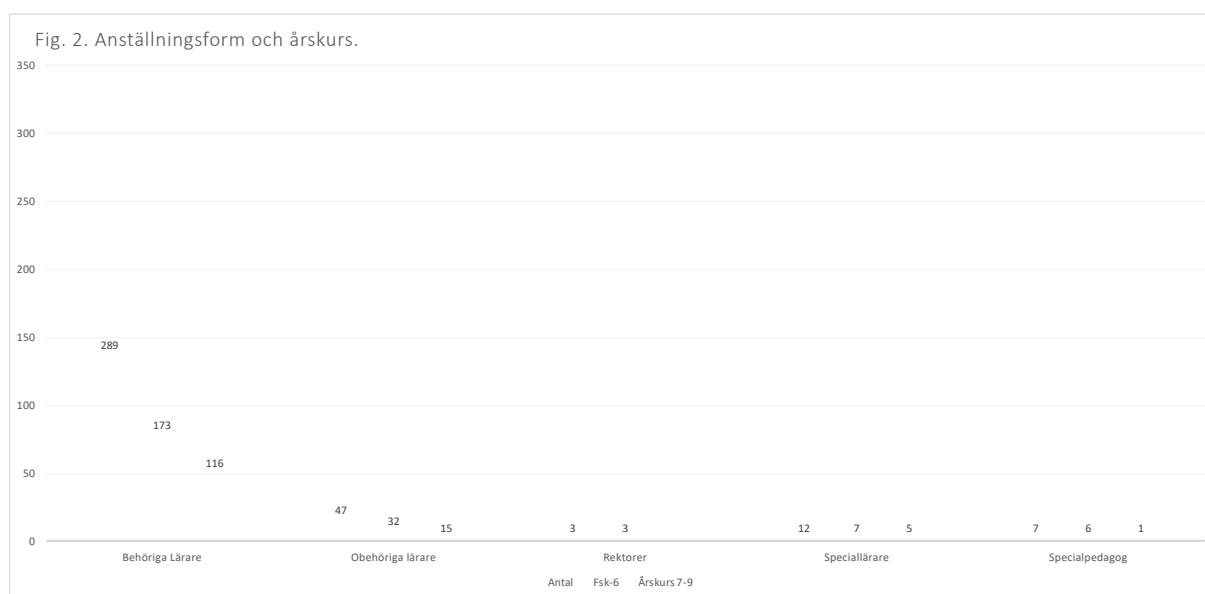
7.3.1 Fig. 1.

Detta diagram visar vilken anställningsform och ålder de svarat på enkäten har och man kan se att nästan 300 av de som har svarat är behöriga lärare vilket är av stor relevans för forskningen vilket också ger en bra validitet. Det man tydligt kan utläsa av diagrammet är att samtidigt finns 47st. obehöriga lärare vilket också kan påverka resultatet då dessa av någon anledning ännu ej har behörighet. Vad man dock kan säga är att kunskapen om NPF hos dessa ibland kan vara högre eftersom många av de obehöriga lärarna arbetar som resurser till elever med anpassningar och särskilda behov.

Detta ger också en bra relevans till kunskapsfrågan inom NPF eftersom de som är äldre har ofta inte fått någon kunskap inom NPF eftersom det inte nämndes så mycket på den tiden i utbildningarna.

7.3.2 Fig. 2.

Detta diagram visar anställningsform och om respondenterna arbetar med Fsk-6 eller år 7–9. Dessa svar är av betydelsefull relevans till frågan hur stor kunskap lärare har eftersom man vill gärna upptäcka problematiken inom NPF redan i tidig ålder. Man ser att 221 av respondenterna arbetar med Fsk-6 där det är av stor vikt att man har de grundläggande kunskaperna inom NPF vilket jag också nämner i mina olika teorier där man kan se de grundläggande pedagogiska perspektiven som man bör ha med sig i sin kunskapsportfölj.

7.4 Material och etiska aspekter

Jag har genomfört enkäterna med pedagogisk personal inom Borås Stad där respondenterna har själva uppskattat sina kunskaper. Enkäten har varit webbaserad och tillgänglig i Google formulär men en nackdel med detta enligt Trost, Hultåker (2016) är att respondenterna behöver tillgång till dator, surfplatta eller mobil med snabb internetuppkoppling för att kunna svara. Detta är dock inte ett problem då alla pedagoger idag har tillgång till detta. Trost, Hultåker (2016) nämner också att man bör begränsa frågorna i en webenkät samt att svarsfrekvensen tenderar att bli sämre på grund av att man inte når alla. Jag anser dock att denna fråga ligger i allas intresse och kommer därför att ge en stor svarsfrekvens och att genom detta skapa en empiri som tillåter generalisering av resultatet. Enkäten har också samtidigt skickats ut från grundskoleförvaltningen i Borås Stad tillsammans med deras veckobrev och detta gjorde att man nådde många respondenter då det var obligatoriskt att svara på enkäten.

Vidare följer enkäten den forskningsetiska grund som Patel & Davidsson (2011) framhäver, eftersom de kommer att besvaras anonymt och konfidentiellt. Ifyllande av enkäten föregås också med information om studiens syfte samt frivillighet avseende deltagande. Alla respondenter gör i många fall en självuppskattning när det gäller sin egen kunskap.

Enkätresultaten i denna forskning redovisas i tabellform och diagramform och följs av analys och slutsatser. Eventuellt bortfall redovisas, men jag har tillsammans med grundskoleförvaltningen kunnat motivera till ett högt deltagande vid presentationen av studien. Enkäten visar vidare på svarandens ålder, anställningsform, inom vilken årskurs de arbetar. I svaren kan man också se vilken kunskap respondenterna själva anser sig ha i nuläget och om de är nöjda med denna, vidare kommer svaren även att visa på om man får och vill ha kompetenshöjning. Jag anser att respondenternas olika erfarenheter och därav ålder är intressanta element för att kunna se och tolka mönster i svaren. Likaledes var det intressant att se om svaren skiljer sig åt avseende åldrar man arbetar med mellan svaranden.

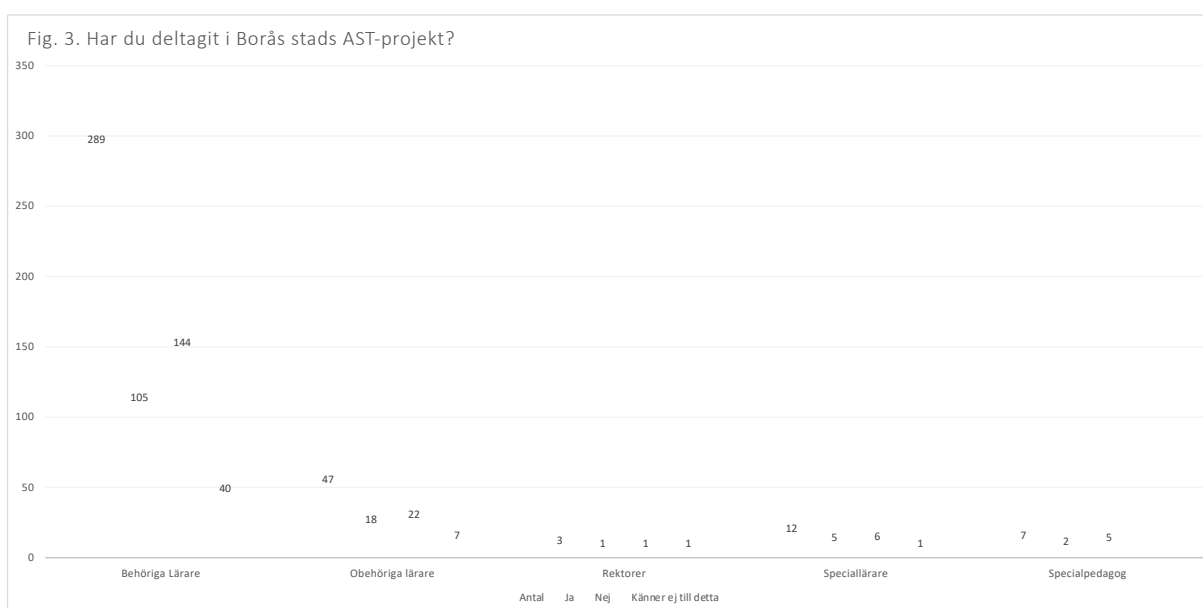
8 Resultat och analys

Resultatet innehåller kortfattade analyser av varje diagram för att man lättare ska kunna få ett sammanhang av svaren. Frågeställningarna som ställdes i detta examensarbete har genom enkäten kunnat besvaras på ett bra sätt och genom detta så har man fått fram ett resultat som kan bedömas ha en bra validitet. Frågorna i enkäten har kunnat ligga till grund för intervjuer som även gjorts (är ej med i detta arbete men finns att tillgå vid behov) och man ser tydligt att svar på alla frågeställningar finns. De kvalitativa intervjuerna visade på brist av utrymme i lärarutbildningen för att lära ut om NPF samt att elevhälsan hela tiden arbetar för att bredda den kompetens som finns eller saknas. Önskar man gå in på djupet i varje fråga och diagram så finns ett Excel dokument som kan beställas separat av författaren där man tydligt kan se all rådata och på så sätt få fram nödvändig information för den som är intresserad. Hela resultatet finns att studera och analysera i bilaga 1.

8.1 Webenkät

Svar på frågeställningarna i form av diagram och egna kommentarer relaterade till tidigare forskning och olika teorier som nämns.

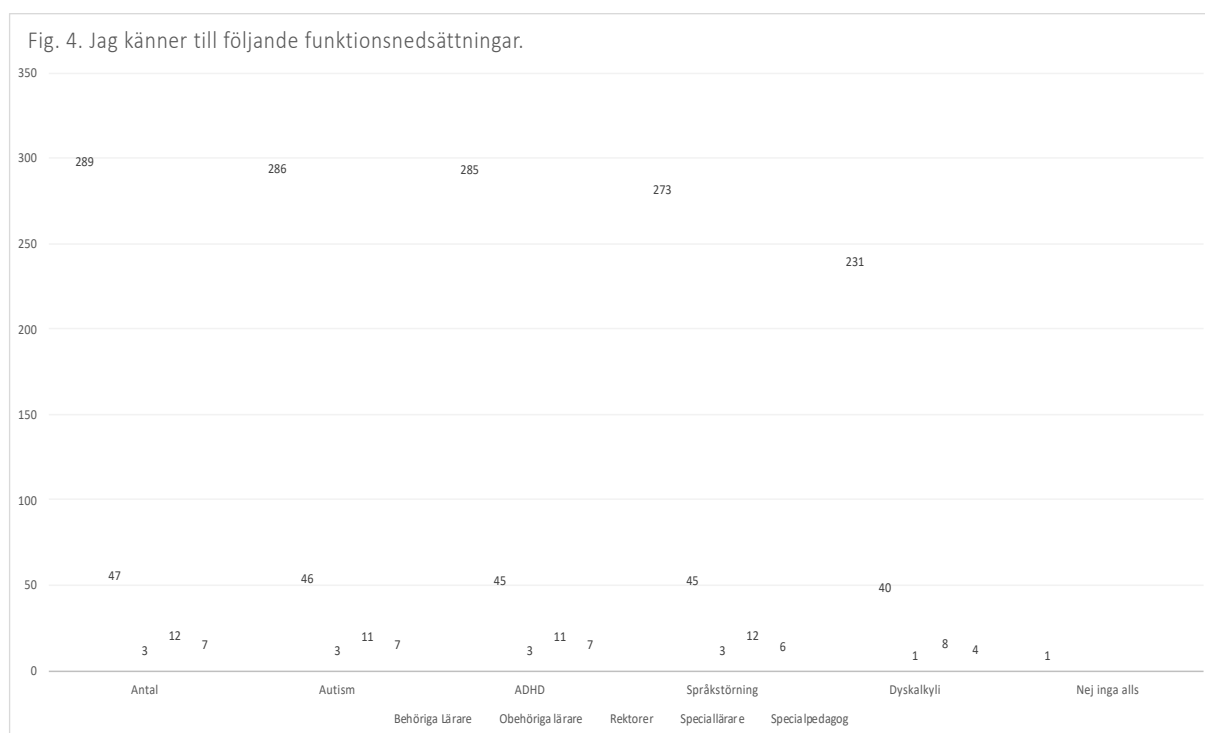
8.1.1 Fig. 3.

Denna fråga har relevans till om personalen som tillfrågats har fått möjligheten till kompetenshöjning inom NPF området. Nästan 50% av de tillfrågade har svarat nej och man kan se att 14,5% inte ens känner till att sådan har skett vilket kan bero på olika orsaker. En av

de främsta orsakerna är att det hela tiden byts personal på skolorna och att det frekvent inom Borås stad har varit en stor förflyttning mellan de olika skolorna. Vad man också har gjort inom just Borås stad är att man inte har hunnit speciellt långt med att säkra att pedagogerna ges möjlighet till kompetenshöjning inom just NPF. Den kompetenshöjning som AST-projektet handlade om var specifikt bara riktat till rektorer, specialpedagoger och speciallärare samt en del av den personal som redan arbetar med just elever inom NPF. Tilläggas bör också att denna kompetenshöjning bara handlade om autismspektrat. Att 105 behöriga lärare svarat att de deltagit i Borås stads AST-projekt beror på att de på sina egna skolor fått ta del av projektet och arbetat med det tillsammans med elevhälsa och därigenom fått kompetenshöjning.

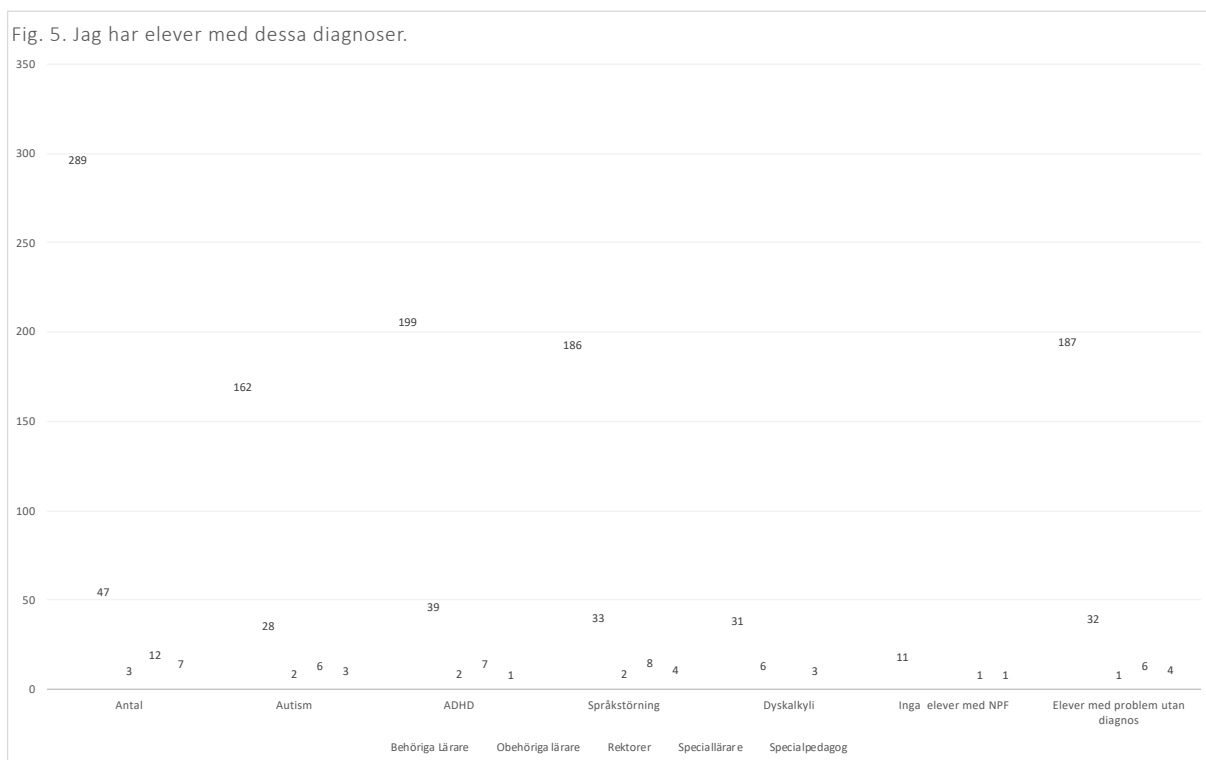
8.1.2 Fig. 4.

Frågan har relevans till om pedagogen som arbetar i klassrummet känner till de olika funktionsnedsättningarna inom NPF. Svaren kan innebära att man bara bokstavligen känner till och har hört ordet men inte har någon kunskap om hur man bemöter eller arbetar med det. Frågan visar en tydlig relevans till frågeställningen om hur mycket kunskap en pedagog har

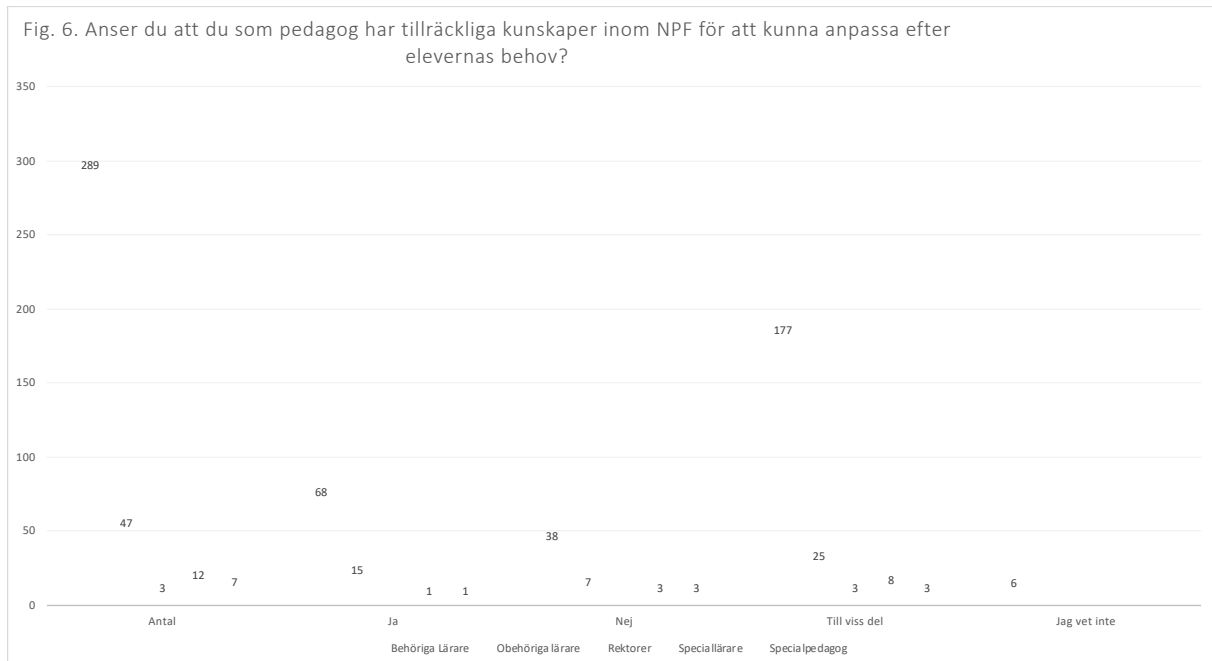
och hur man kan använda denna. Vad man tydligt kan se är att nästan alla känner till de olika varianterna inom NPF men diagrammet talar inte om för oss om de som svarat verkligen har kunskapen att arbeta med dessa elever. Detta framkommer i ett senare diagram, fig.6. vilket också visar på hur det ser ut i Borås stad.

8.1.3 Fig. 5.

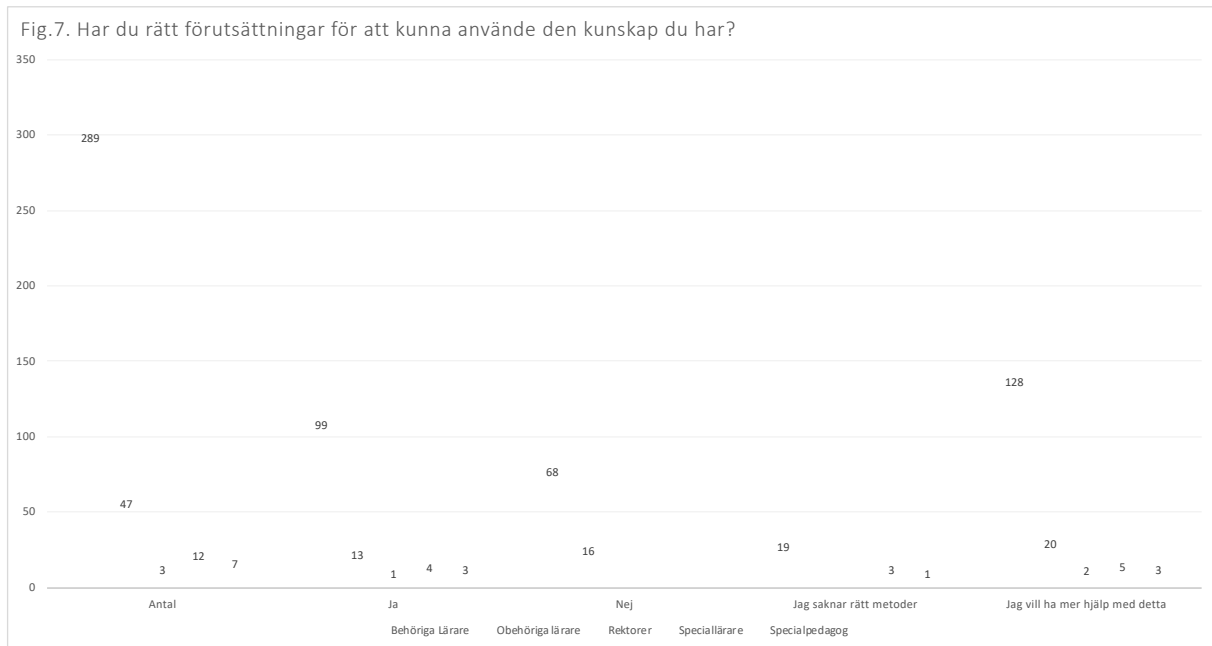
Återigen visar diagrammet hur mycket kunskap en lärare har eller rättare sagt känner till om eleverna i sin klass. Svaren kan här ses som jag nämner i de olika perspektiven och då framför allt det kategoriska perspektivet där man ofta som individuell pedagog idag önskar att sätta eleven i ett förutbestämt fack med en diagnos och på så sätt skjuta över problemet på någon annan. Detta kan då samtidigt bero på okunskap och att man ej klarar av att hantera och anpassa. Antalet är lägre än de svar som presenterades i det förra diagrammet och visar då på den fallande svarsfrekvensen och man får också samtidigt en bild att pedagogen upplever sig ha elever som har problem inom området men ej ännu har fått någon diagnos. En intressant aspekt i detta diagram är att ca. 20 st. personer har svarat att de inte har några elever med ovanstående diagnoser. Viktigt är också att se på att över 200 tillfrågade pedagoger upplever att de har elever som har någon av dessa diagnoser. Frågan som då uppstår är om de får hjälp med dessa eller om de faller bort på grund av inkompetens.

8.1.4 Fig. 6.

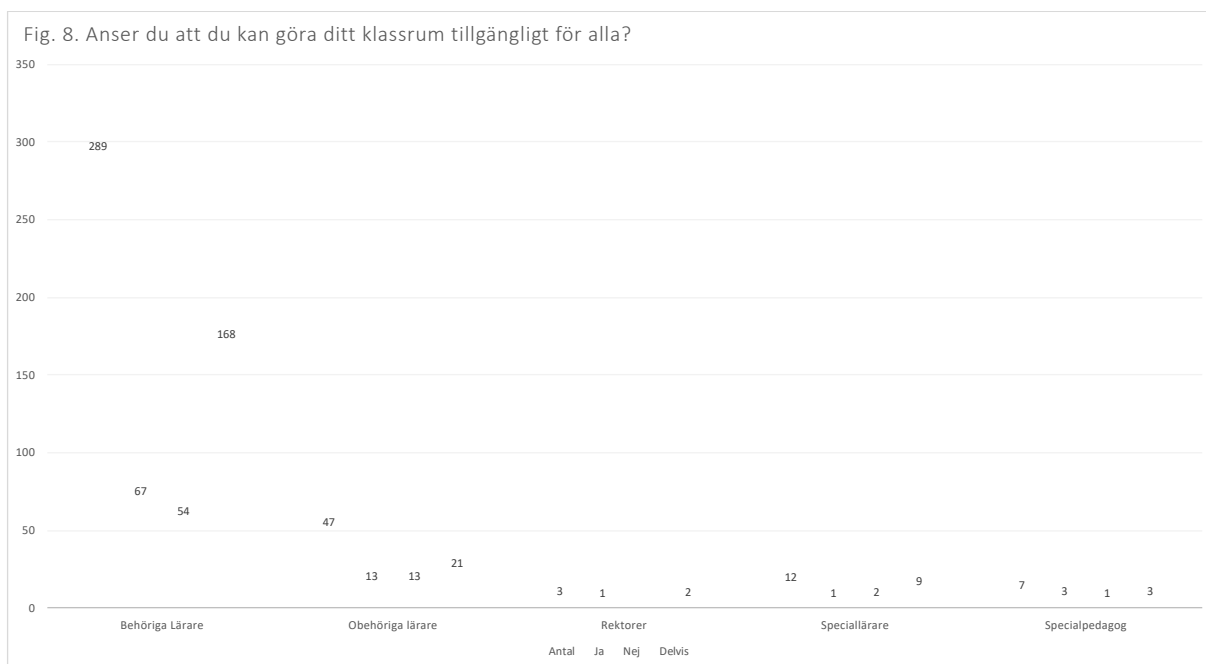
Detta diagram visar huvudsyftet och kan knytas samman både med bakgrund, tidigare forskning och teorin för det visar att 1 av 4 svarar bestämt att de har den relevanta kunskap som krävs för att arbeta med dessa elever i dagens skola. Ser man på den tidigare forskning som gjorts både av KIND och av skolverket så visar det fortfarande på att lärare idag måste få mer kunskap om NPF. Om man ser det ur det perspektivet att nästan 60% av de tillfrågade har svarat att de har kunskap till viss del så är det ändå inte tillräckligt för att tillgodose de särskilda behov som dessa elever kan ha. Det finns oerhört många brister idag i ett klassrum i skolan och en av de främsta är att lärarna helt enkelt inte ser de behov som finns på grund av bristande kunskap. Relevans till frågeställningen om lärare har kunskap eller tillräcklig kunskap inom NPF området och av denna tabell kan man avläsa att den stämmer bra in på tidigare forskning som jag tidigare har visat på. Alltså har fortfarande bara 1 av 4 den kunskap inom NPF som krävs fullt ut.

8.1.5 Fig. 7.

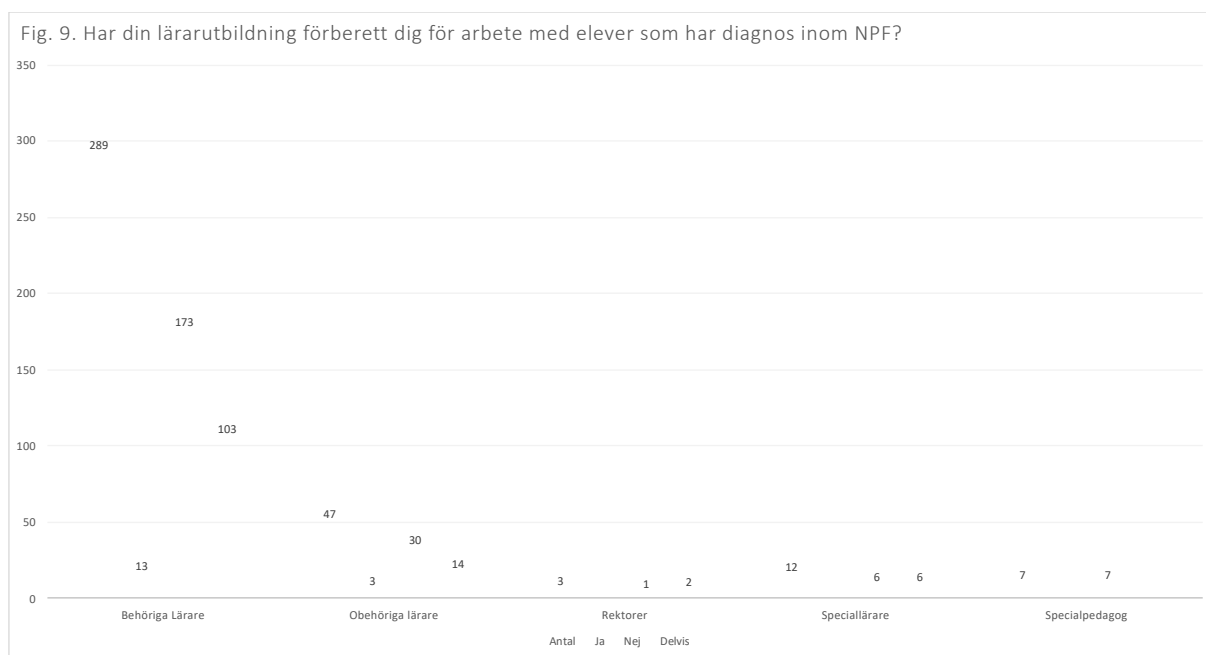
Här kan man tydligt se att ungefär en tredjedel och till och med lite mindre av de som tillfrågats anser att de har den kunskap som behövs och att de har eller har givits de rätta förutsättningarna för att kunna arbeta. 84 respondenter har svarat att de inte har de rätta förutsättningarna. När vi tittar lite senare på lite av det kommentarmaterial som redovisats som pedagoger skrivit så kommer vi få svar på en del av denna problematik. Det kan röra sig om missnöje, ekonomi, olika brister samt många andra orsaker. Man ser också att 181 av de 358 tillfrågade vill ha mer hjälp och att de saknar rätt metoder. Om man tittar noga i diagrammet så kan man också utläsa att av de speciallärare och specialpedagoger som tillfrågats, totalt 19 st. så menar 12 st. av dessa på att de saknar rätt metoder samt att de vill ha mer hjälp med detta.

8.1.6 Fig. 8.

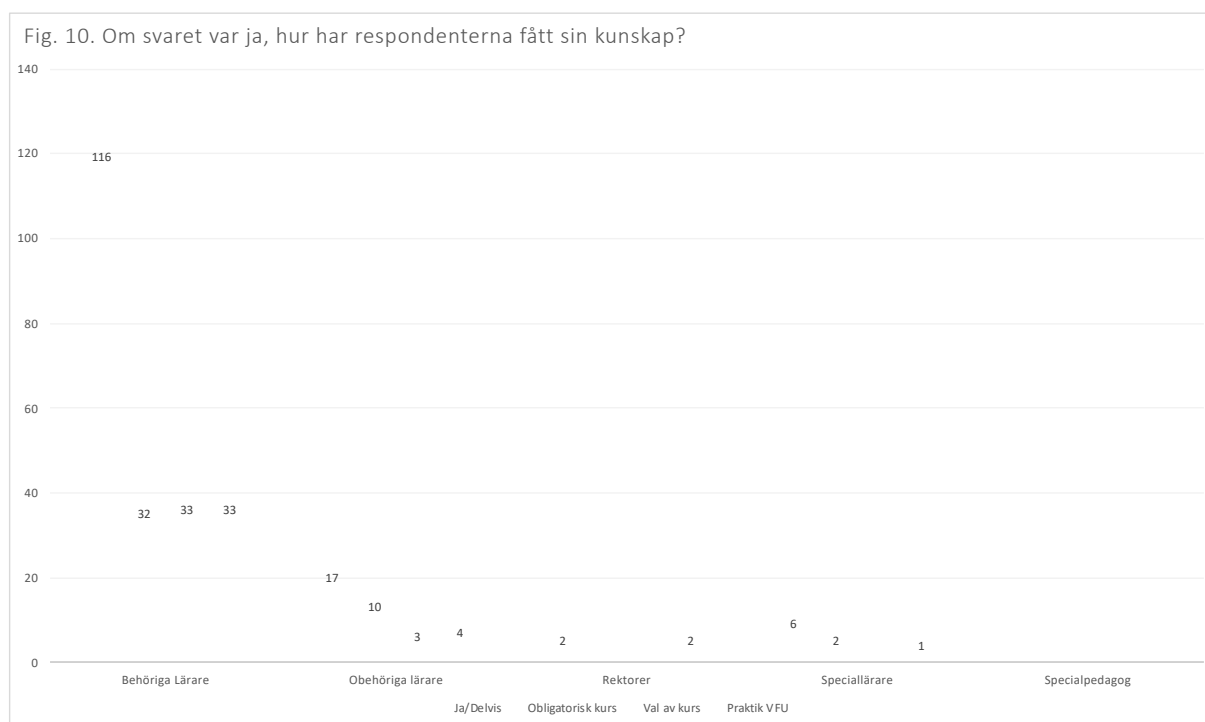
Man kan återigen se att 1 av 4 svarar ja vilket överens med bakgrund, tidigare forskning och teori. Relevans till kunskapen inom NPF och då syftar jag i detta fall främst på kunskapen att kunna anpassa för dessa elever och se till deras behov och där kan man koppla ihop kunskapen med de olika perspektiven jag nämnt som visar på de grundläggande principerna inom specialpedagogiken som dessa pedagoger tidigt borde fått lära sig.

8.1.7 Fig. 9.

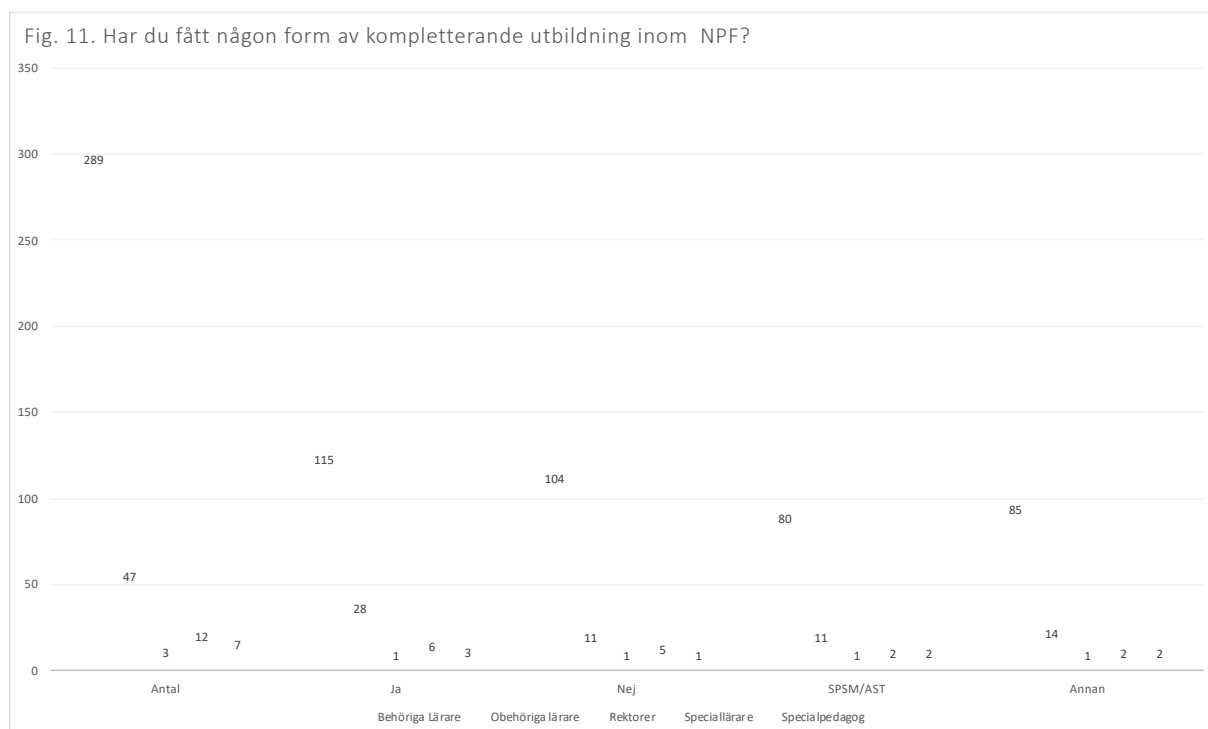
Här har respondenterna själva uppskattat vad de har fått med sig för kunskap från sin utbildning och här ser man att så lite som 13 behöriga lärare har svarat ja och 103 till viss del. Hela 173 behöriga lärare har svarat nej och 103 delvis. Svaren visar tydligt på att det idag inte finns så mycket utrymme i lärarutbildningarna för att man där ska få en grundläggande kunskap om hur man arbetar med elever inom NPF-området utan att det är något som man senare får lära sig själv genom intresse, kompetenshöjning eller genom stöd av kompetenta kollegor och elevhälsa som Vygotskij säger eller genom erfarenhet som Dewey menar eller varför inte en bra kombination av båda. Detta kan dock resultera i dilemmaperspektivet som jag tidigare nämnt.

8.1.8 Fig. 10.

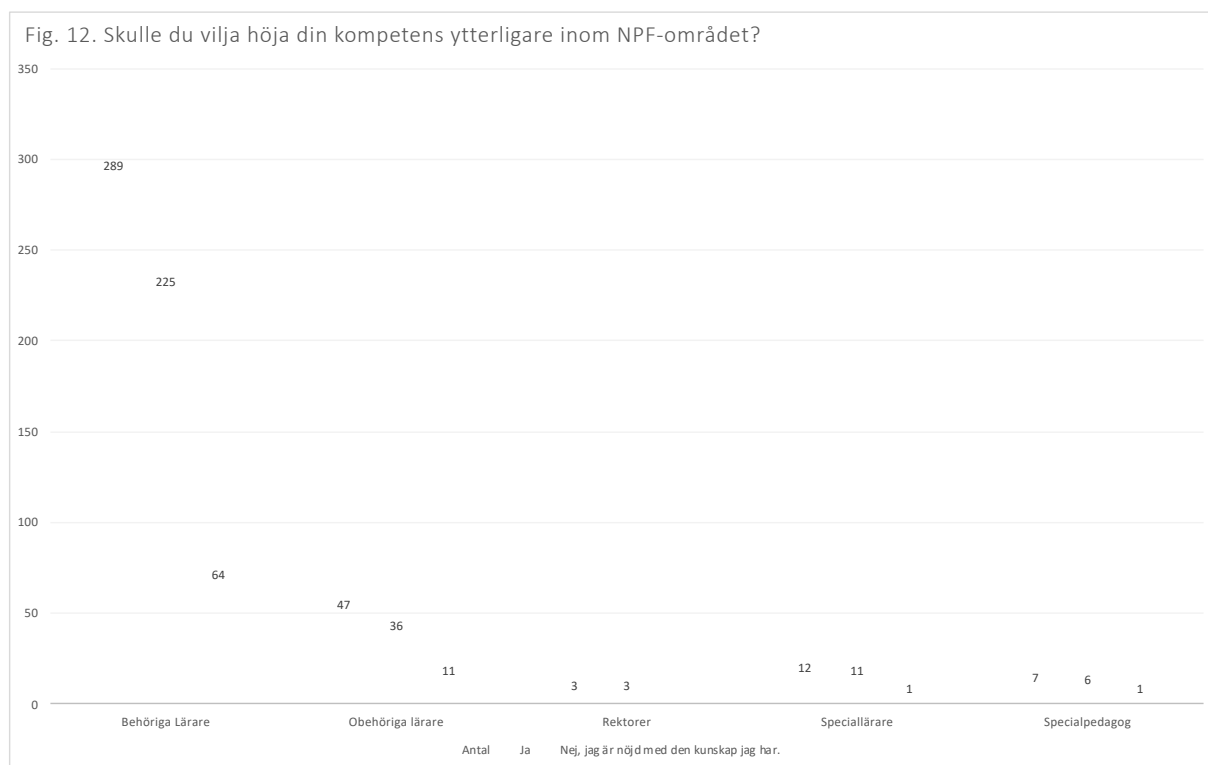
Här kan man se en fortsättning på fig. 9. att de 116 respondenter som svarat ja eller delvis på om utbildningen förberett dem att denna har gjort det genom att det har funnits en obligatorisk kurs i utbildningen (finns ej längre) dock finns den som obligatorisk när man studerar till specialpedagog eller speciallärare men då är det bara 7,5 HP av utbildningen. De har också kunnat välja i sin utbildning och även genom sin praktiska del den så kallade VFU-delen så har de haft möjlighet att se problemen och att arbeta med dem i den verkliga skolmiljön. Det är en alldeles för låg siffra sammanslaget för att man ska kunna vara redo för att handskas med den stora problematik som idag finns i den svenska skolan.

8.1.9 Fig. 11.

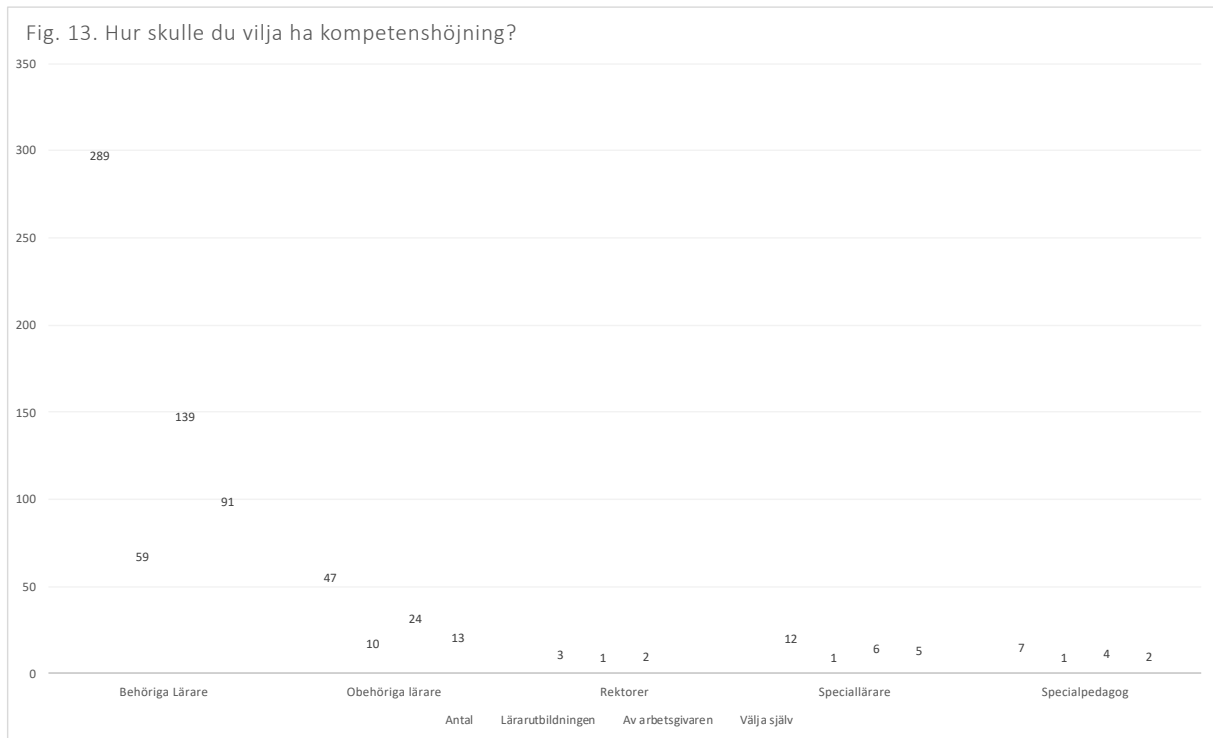
Ovanstående diagram visar att 153 av de tillfrågade har fått kompletterande utbildning medans 122 inte har fått det alls. Dessa 122 representerar en tredjedel av respondenterna. Av de tillfrågade så har 96 personer genomgått Borås stads AST projekt och fortbildning genom SPSM och tilläggas bör att många av respondenterna har gjort båda enligt svaren på enkäten. 104 personer har också fått detta på annat sätt.

8.1.10 Fig. 12.

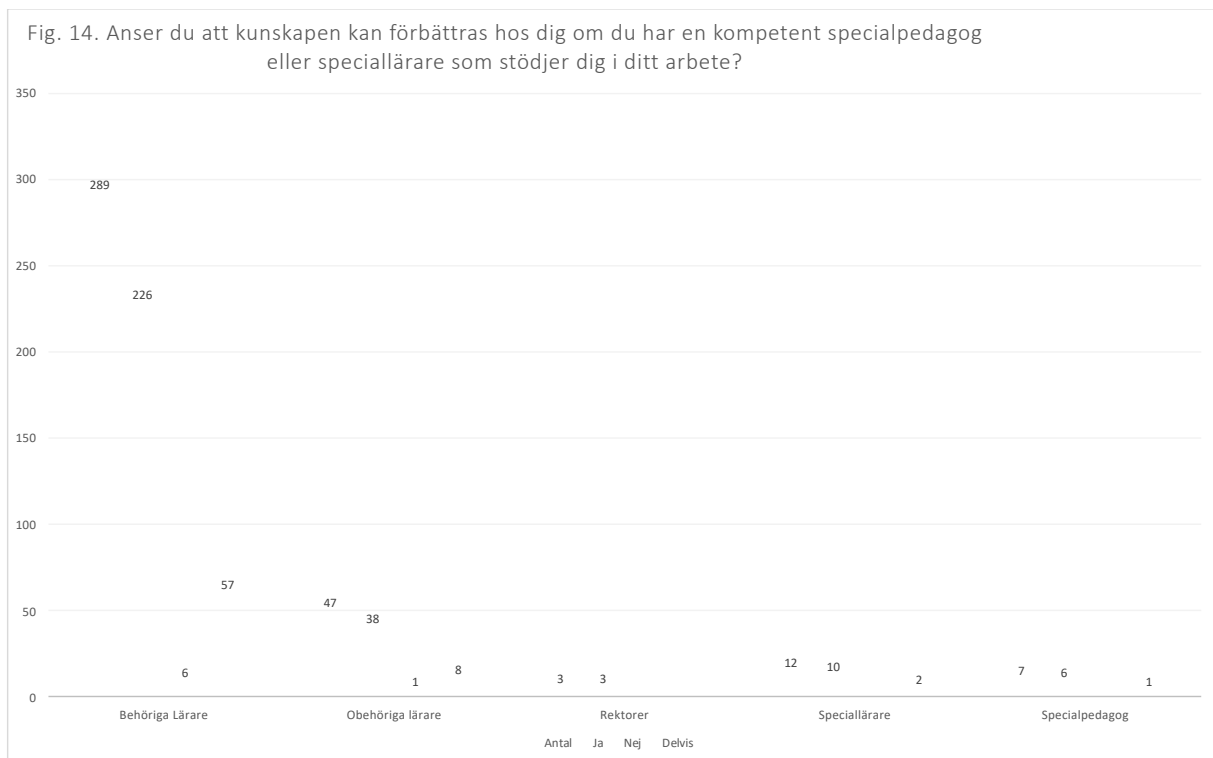
Här ser vi intressanta siffror med relevans till alla frågeställningar. Av de tillfrågade så är 77 respondenter nöjda med den kunskap de har. Det är 1 av 5 pedagoger som själva anser att deras kunskap räcker till. Detta kan man sätta i relevans till tidigare forskning av både skolverket och Karolinska institutet som säger att 3 av 4 lärare saknar relevant kunskap för att arbeta fullt ut med elever inom NPF. Hela 281 personer har här svarat ja på att de vill ha mer kunskap och därigenom ser man att kunskapen behövs och att viljan att få den finns.

8.1.11 Fig. 13.

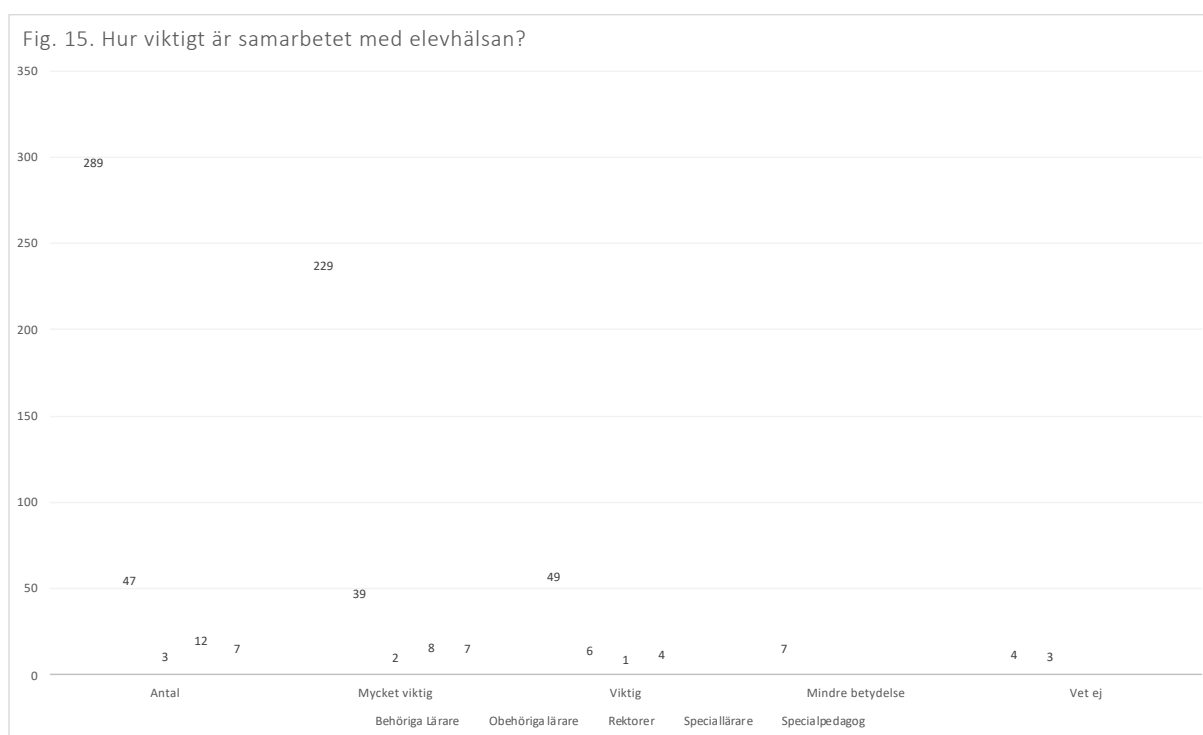
Här har de respondenter som svarat ja på att de vill ha kompetenshöjning i fig. 12. visat hur de önskar att denna kompetenshöjning ska ske. Ungefär hälften anser att arbetsgivaren kontinuerligt ska se till att personalen får aktuell och relevant kunskap.

8.1.12 Fig. 14.

Att det finns kompetent personal i organisationen är en viktig fråga och det finns ett tydligt behov att detta enligt ovanstående dokument. Hela 97% av de tillfrågade anser att deras kunskap kan bli bättre om man lär sig av varandra. När kompetensen finns och när man använder sig av denna så är det bara en vinnande situation för alla parter. Detta nämner jag också i min teoridel och då handlar det främst om Vygotskij och den proximala utvecklingszonen som gäller även för vuxna. Har man en kompetent person till hjälp så blir det lättare att tillsammans lösa olika situationer och anpassningar. Fördelen är också att man lär sig under tiden och utvecklas hela tiden i sin miljö och får den erfarenhet som behövs enligt Dewey säger som jag också nämner i min teoridel.

8.1.13 Fig. 15.

Detta diagram stämmer väldigt bra överens med fig.14. där respondenterna tycker att deras kunskaper förbättras av en kompetent och kunnig elevhälsa vilket också påvisar att just kunskapen hos elevhälsan är den viktiga. Om man inte kan själv så är det mycket lättare om man har en fungerande elevhälsa som man kan vända sig till när det gäller frågor inom NPF området. Detta gör även att det blir en trygg miljö för läraren som får hjälp vid behov men trots detta så är ändå en av de mest fundamentala frågorna vilken kunskap läraren har från början för att ens kunna uppmärksamma eleverna i behov av stöd.

9 Kategorisering av lärarkommentarer

När jag gjorde den stora webbenkäten så hade jag en avslutande fråga om de som svarade skulle vilja tillägga något själva. Jag hade inte förväntat mig att så många skulle ta sig tid att så detaljrikt svara på denna fråga. Man ser tydligt att det finns många obesvarade frågor hos personalen när det gäller hur man ska arbeta, vilka förutsättningar man har, behoven, missnöjet, bristerna hos organisationen, vad de har för utbildning och hur de ska få rätt kompetens. Dessa svar är också av yttersta relevans för själva frågeställningarna som jag har i min forskning. Därför har jag valt att ta med lite av godbitarna med kommentarer och eftersom det blev så mycket svar så har jag även valt att kategorisera dessa för att man tydligare ska se relevansen och validiteten.

9.1 Behov & förutsättningar

Här följer några citat från respondenterna avseende vad man har för behov och vilka förutsättningar man har/får:

”Man måste hela tiden uppdateras och få stöttning när man känner behov för detta”

”Efter 20 år inom yrket känner jag att ända att jag har en del kunskap om detta men får inte rätt förutsättningar att jobba så som jag vet gynnar dessa elever allra bäst. Det är bra med stöd från elevhälsoteam men ofta upplever jag att det är jag som verksam lärare som ändå besitter mest kunskap om hur man ska hantera dessa elever och att avsaknad av specialpedagoger och erfarna kuratorer m.m. gör att man står ganska ensam.”

”Jag går min andra utbildning inom AST nu via arbetsgivare. Känns konstigt att vissa skolor är tvingade att gå flera utbildningar utan någon tid för det medan andra skolor kan avstå.”

”Problem är inte kunskap hos lärare, problemet är inkluderingsidén som i praktiken omsatts till att bli ”alla i samma klassrum” trots att alla är individer och en del absolut inte klarar av störningsmoment.”

”Det vore bra om det fanns en eller flera i Borås stad som man kunde konsultera/träffa när det uppstår oöverstigligena problem med en elev som är inom NPF.”

Ovanstående citat och många andra kommentarer visar på att många av respondenterna har stora behov och de ges inte rätt förutsättningar av sin organisation eller av elevhälsan. Detta

ser man också tydligt på de svar som har givits i webenkäten som visar detta på ett bra sätt både när det gäller behoven och när det gäller rätt förutsättningar.

9.2 Brister & missnöje

”Skolan över lag har inga möjligheter att möta barn med ovanstående problematik på grund av bristande kompetens inom området, stora klasser. En skola för de alla i de bästa världar men fungerar inte i praktiken.”

”Vi har endast ett fåtal professioner att tillgå i elevhälsan på min arbetsplats. På frågan ”Hur skulle du i så fall vilja höja denna kompetens?” vill jag kryssa i alla tre alternativen.”

”Jag tycker att det borde diskuteras mer frekvent men tyvärr handlar det främst om tid och resurser.”

”Det spelar ingen roll hur mycket kunskap och kompetens man har om man inte har tid, resurser och förutsättningar att anpassa och hjälpa. Borås stad är snåla med allt detta och försämrar förutsättningar för lärare att hjälpa dessa elever.”

”Om man dessutom har 4–5 elever med olika svårigheter inom NPF krockar anpassningarna i klassrummet och det fungerar inte hur man än gör. Det är dessutom en orimlig uppgift som klasslärare att stötta alla dessa elever samt alla elever som inte har svenskan och elever med svårigheter som t.ex. läsning och matte. Vi ska dessutom utmana de som är högpresterande.”

Man kan återigen se att många av respondenterna är missnöjda med hur deras olika organisationer arbetar och att de inte får det stöd som de ropar efter. Det ska hela tiden sparas in och de ser även bristerna med att de inte får chansen att höja sin kompetens eftersom de även ser att de behöver höja denna på olika sätt. Återkommande är hela tiden att det handlar om tid och resurser. Detta har jag även nämnt i både historik, bakgrund, tidigare forskning och i resultatet.

9.3 Utbildning & kompetens

”Vi genomgår just nu en NPF utbildning på skolan som kommer pågå 1,5 år.”

”Om man vill att det ska fungera fullt ut med anpassningar till dessa elever så borde man ge oss mer utbildning! Borde dessutom finnas specialskolor för de elever med mycket svåra diagnoser då dessa behöver ett större lugn än vi kan erbjuda i ordinarie skolor.”

”Har fått gå utbildningen: Utbildning om autismspektrum från teoretisk förståelse till praktiska konsekvenser, ledare Helen Tranqvist, HT 2015. Det är den klart bästa kompetensutvecklingen inom området jag gått, fantastiskt! Jag har fått flera andra kompetenshöjande utbildningar fortlöpande också. Är mycket nöjd.”

”Utbildning inom detta område borde vara obligatorisk då vi alla möter dessa elever.”

”Jag upplever att elever med svåra diagnoser ofta blir satta i ett klassrum precis som alla andra, trots att den eleven kanske behövt mer stöd, t.ex. i formen av att sitta ensam ibland med en speciallärare.”

”Mer specialpedagogik borde ingå i lärarutbildningen.”

”Som undervisande person i skolan behöver man kontinuerligt få utbildning inom NPF.”

”Jag har nyligen haft förmånen att gå ADHD kurs på BUP-Solhem tack vare inbjudan från föräldrar med barn som har denna diagnos. Mycket bra och givande utbildning!”

En tydligt återkommande önskan från många respondenter är att de får kompetenshöjning vilket man även tydligt ser i fig. 15. Många har redan fått detta men det räcker inte på långa vägar vilket man kan utläsa av deras kommentarer. Man ser också att en del respondenter har en önskan om att det borde ingå i deras lärarutbildning vilket man kan utläsa av både intervju och diagram att detta är en stor brist. Även tidigare forskning visar på att 1 av 4 lärare idag har den kompetens som krävs medan de övriga saknar den på något sätt. Detta visar även resultatet av denna forskning.

Alla ovanstående citat är hämtade från de kommentarer som finns i den sista avslutande frågan i webenkäten om det är något mer man vill tillägga. Det är ett gediget kommentarmaterial som innehåller över hundra kommentarer som respondenterna skrivit ner och detta ger även en tydlig bild på hur de själva tycker och hur verkligheten ser ut. En del kommentarer beskriver på ett inte ibland så snällt sätt eftersom svaren är anonyma bristerna inom alla ovanstående kategoriseringar men det finns samtidigt många positiva kommentarer som man ska ta i beaktning då dessa visar att inte alla är missnöjda.

Hela kommentarmaterialet finns med i bilaga 1 som svar på den sista frågan i webenkäten.

9.4 Analyskommentar

Analysen i resultatkapitlet av i första hand enkätundersökningen visar att de problemformuleringar och frågeställningarna som visats på fortfarande är av yttersta relevans och visar att det verkligen är ett problem med kunskapen om NPF hos pedagogisk personal idag och att det är något som man måste lösa. Detta resultat borde även ge varningssignaler till den centrala elevhälsan och lärarutbildningen eftersom det är dessa personer som verkligen kan påverka, dvs. ansvariga för utbildningen av lärare samt förvaltningen där man kan ta beslut om ytterligare kompetenshöjning. Speciellt då inom elevhälsan där man kan vidta åtgärder såsom t.ex. kvalitetssäkring ute på skolorna. Med hjälp av analysen och resultatet kan man göra en bra sammanfattande diskussion där man kan lyfta svaren till en högre abstraktionsnivå och besvara frågan ”hur ska vi lösa detta på bästa sätt?” och man får reda på vilka de huvudsakliga resultaten av de empiriska undersökningarna är och av arbetet som helhet.

10 Diskussion

10.1 Metoddiskussion

De olika metoder som jag har använt mig av i min forskning har visat sig ge en bra evidens eftersom jag fick in 358 svar när det gäller webenkäten. Svaren i denna håller en mycket hög kvalitet och många av de tillfrågade har samtidigt valt att själva kommentera och ge sina synpunkter gällande ämnet.

När jag har samlat in allt datamaterial, det vill säga de webbaserade svaren på enkäten behöver dessa sedan bearbetas och uppdelas. Detta kunde jag väldigt lätt göra eftersom den var webbaserad eftersom all data bearbetas under tiden då respondenterna svarar. Utifrån detta kan jag sedan skapa diagram och tabeller för att resultaten skulle bli väl synliggjorda. Sammanfattningsvis är detta en arbetsgång som Patel och Davidsson (2011) rekommenderar när de beskriver bearbetningen av kvantitativa resultat. Kanske dock inte när det gäller webbaserade enkäter men principen är dock densamma. De menar vidare att det kan vara tillbörligt att sedan redogöra för denna data utifrån frågeställningarna i uppsatsen.

Ett resultat som är helt i enlighet tidigare forskning var i dagsläget inte något som jag förväntade mig för jag trodde att det har blivit värre, dock är det intressant om resultatet visar

och resulterar i att pedagogisk personal till och med kommer att kräva att kunskap om NPF blir en del av deras kompetenshöjning.

Det var därför av yttersta vikt att jag formulerade frågorna som rör detta ämne på olika sätt, för att på så sätt få till en klar och fasetterad bild som svarar mot mina frågeställningar. Det visar sig efter genomförd webenkät och intervjuer att svaren verkligen har bidragit till ovanstående påstående genom att svaren motsvarade mina förväntningar.

10.2 Resultatdiskussion och avslutande reflektioner

När man tittar närmare på resultatet och de tidigare forskningar som har gjorts av skolverket, riksförbundet attention och av Karolinska institutet och professor Sven Bölte på KIND i detta område så kan man ställa sig många frågor. En av de främsta anser jag vara varför det ska ta så lång tid innan någon reagerar över detta tillstånd som vi har i dagens svenska skola. Är det acceptabelt att detta får fortgå när så många skriker efter hjälp. Man behöver sätta in direkta och konkreta åtgärder på alla plan. Föräldrar som har sina barn i skolan idag vet ibland inte själva hur de ska bete sig eller hantera de problem som uppstår eftersom de lever så nära sina egna barn så att de ofta inte ser problemen på det sätt som skolan gör. Eller gör dom det? Det är en fråga som är väldigt intressant i dagens stressade samhälle. Väljer man att inte se problemen på grund av att man inte har tid och därigenom överlåter problemet på samhället och då i första hand vår svenska skola. Man ser ofta tecken på irritation hos vårdnadshavare när man tar upp problemen som finns i skolan och de vill gärna ej höra talas om dessa och i och med detta inte heller hjälpa till på det sätt som man önskar. Som jag tidigare har nämnt så säger ju forskaren Peder Haug (1998) att det är lättare för samhället idag att använda sig av det kategoriska perspektivet där man ofta ser till diagnoser av olika slag och därigenom även tar bort ansvaret från föräldrar och skolan som organisation. Mitt i detta dilemma står läraren som ska se, analysera, hjälpa, förändra, anpassa och som kanske inte har den rätta kunskapen att göra detta. I en del fall så finns det här inte någon fungerande organisation som kan ge den hjälp till pedagogen som behövs vilket föder ett missnöje i alla led. Vem bär ansvaret för att lärarna ska ha kompetens inom ett visst område. Det står ju tydligt i Lgr11 (2018) att det är i främsta hand lärarens uppgift att uppmärksamma elever som har särskilda behov och därefter ta hjälp av t.ex. elevhälsan. Läraren ska också samtidigt ha kunskapen om hur man anpassar i klassrumsmiljön. Det finns ju tydligt en avsaknad av just denna kompetens i just lärarutbildningarna när det gäller de ”vanliga” lärarna eftersom det enligt intervju framkommer att tiden inte finns för att lägga in detta i utbildningen. Man bara nämner lite om

det och sedan förväntar man sig att det ska lösa sig själv. Hur ska det kunna göra detta? Det finns ju ofta inte en möjlighet för pedagogerna att höja sin kompetens när det kommer till NPF och det verkar som att den enda möjligheten är att de själva förkovrar sig i dessa frågor. Många har redan ett stort intresse och ser sin del i det hela men det finns fortfarande ett stort mörkertal där man inte vet något om hur man ska göra eller lösa detta på bästa sätt. Ett stort hinder är också föräldrarna som bara skyfflar över ansvaret på skolan. Skolan har visserligen enligt Lgr11 (2018) ett ansvar när det gäller att fostra och att ge eleverna en bra värdegrund men detta ska man göra i ett samarbete mellan hem, skola och elev. Vi ska dock inte glömma att detta fungerar bra i många fall, men vad gör vi i de fall där det inte fungerar så som vi vill? När det gäller utbildningarna som vi har i Sverige idag så ser man att när man utbildar sig till specialpedagog eller till speciallärare så är det lagstadgat nu att det ska ingå kunskap om NPF i dessa men i övrigt så kan man bara önska att det förändras. Man ser också att när det gäller särskolan så finns det krav i SOU 2016:46 att det ska ingå kunskap om bland annat dyslexi, språkstörningar m.m. och i vissa fall så kan man också se kopplingar mellan dessa funktionsnedsättningar och NPF.

Som en röd tråd i samtliga diagram och resultatet ovan ser man att de stämmer överens med tidigare forskning, som bland annat gjorts på uppdrag av skolverket samt av Karolinska Institutet att 1 av 4 pedagoger känner sig säkra i sin roll som lärare och de andra är antingen osäkra eller saknar helt kunskap om hur de ska arbeta med elever som har NPF. Tydligt är också att det finns en stor önskan om att få utbildas sig mer och att hela tiden få chansen att höja sin kompetens. NPF är ju idag ett levande problem som hela tiden förändras och det kommer ny forskning.

10.3 Resultat i förhållande till tidigare forskning

Eftersom det inte gjorts så mycket forskning i just området om lärares kunskaper inom NPF-området så är det svårt att göra några större jämförelser men dock så har det gjorts ett antal som är relevanta. En av de största undersökningarna som gjorts är den som det hela började med egentligen och det var att Rask, Svensson, Wennbo, (1985) fick i uppdrag av skolöverstyrelsen i början på 80-talet att forska i hur det såg ut på skolorna i Sverige och hur man skulle kunna göra skolan mer tillgänglig. Dock forskade man inte i hur lärarnas kunskaper såg ut utan man såg mer på inkluderingen. Den forskning som jag nu har gjort visar också tydligt på bristen hos lärarna om just kunskapen som helhet och där fallerar också möjligheten att inkludera. Vidare är det först i en promemoria från regeringskansliet och

utbildningsdepartementet 2017-03-22 man kan läsa om att det först 2001 började göras forskning/undersökningar i området om NPF där man uppmärksammade kunskaperna som fanns hos pedagoger inom skolan. Dessa undersökningar visade på att den mest förekommande orsaken till att eleverna inte nådde målen var personalens bristfälliga kompetens samt förståelse för elever med funktionsnedsättningar. Man säger dock inte något om hur många det rör sig om. Ser man på den forskning jag har gjort så har ungefär 1 av 4 lärare idag relevant kunskap. När någon form av kompetensutveckling inom området på den tiden utfördes så skedde den oftast i form av punktinsatser i egenskap av kortvariga kurser och olika seminarier. I den undersökning jag gjorde så ser man att dagens kompetensutveckling skiljer sig inte så mycket från den tidigare. Detta då det fortfarande sker olika tillfälliga insatser såsom kurs hos SPSM, AST-projekt med mera. I ytterligare en rapport om en intervjuundersökning gjord 2010 skriver Skolverket att det ånyo finns en stor brist på kunskap hos många lärare om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Många rapporter från andra myndigheter har även dokumenterat skolans och förskolans kompetensbrister inom NPF. Av Skolinspektionens granskning från 2012 kan man se att lärarna är utan erforderlig kunskap och ofta saknar förmåga att se vilka åtgärder är bäst för den enskilda elevens behov. Detta visar också den forskning som jag har gjort och situationen är likadan nu som då.

Fortsatt kan man se i den tidigare forskning som jag berättat om där man kan läsa i en enkätundersökning som riksförbundet Attention (2017) gjorde att man ville få reda på vilka problem som elever med NPF hade i skolan och hur man ska kunna tillgodose dessa elevers olika behov så visade den att de faktorer som oroade föräldrar mest var just det att det fanns kompetent personal i skolan. Det vill säga lärarnas kunskaper och deras bemötande. Föräldrars önskan var samtidigt att det fanns mer kunskap om NPF och att pedagogiken skulle vara mer anpassad än vad den är idag. I min enkätundersökning får man fram att lärare idag själva anser att deras kunskap inte räcker till och att de inte fullt ut vet hur de ska arbeta. Bara 1 av 4 känner sig säkra i denna roll. Vidare genomförde KI (Karolinska Institutet) en stor undersökning gjord av professor Sven Bölte som arbetar på KIND och även i denna rapporten kan man se avsaknaden av kunskap bland lärare, specialpedagoger och speciallärare inom just NPF. Där ser man också tydligt att kunskap om just NPF är en av de stora bristerna i den svenska skolan av idag. Denna rapport visar precis på samma resultat som min enkätundersökning att 4 av 5 lärare uppskattar att dom själva saknar relevanta kunskaper inom området.

I den enkätundersökning som jag gjorde kan man också jämföra med vad respondenterna har svarat och att det är just de själva inte har tillräckliga kunskaper och att de inte vet hur de ska göra i olika situationer som uppstår i klassrummet. Det finns en stor önskan om att få mer kompetens eftersom de inte fått med sig den från sin utbildning och att många behöver hjälp med hur och vad de ska göra för att kunna hjälpa eleverna. Enligt Vygotskij (1998) är det viktigt att barnen får ledning av en kompetent vuxen när de skall utveckla sitt lärande i den proximala utvecklingszonen. Vidare är det samtidigt viktigt att de vuxna har kompetent personal till sitt stöd. Många vet inte hur de ska använda de olika pedagogiska teorier som finns eftersom de inte har kunskapen om att dessa finns. Detta måste man själv under de kommande åren efter en lärarutbildning skaffa sig erfarenhet inom precis som Dewey (1999) nämner när det handlar om att få erfarenhet genom att göra, "learning by doing".

Många vet inte hur de ska göra i ett klassrum och de saknar kunskaper, verktyg i form av grundläggande teorier som jag har visat på samt erfarenhet. Nästan alla av de tillfrågade respondenterna vill ha kompetenshöjning och lära sig mer för att kunna lyckas. I de flesta fall så får de också det men vi är långt ifrån där ännu att alla har den kunskap som de skulle behöva. I stort sett kan man säga att denna studie om kunskaper inom NPF hos pedagogisk personal stämmer bra in på den tidigare forskning som har gjorts exempelvis av KIND och professor Sven Bölte. Det är fortfarande bara 1 av 4 som har relevant kunskap och därigenom känner sig säkra på sin roll som lärare och pedagog i klassrummet och på sin arbetsplats.

11 Relevans för läraryrket

Av det vi kan se i både bakgrunden, historiken och i teorin så är kunskap om NPF av största vikt redan på den nivån som en enskild lärare har. Att ha en god kännedom och kunskap inom området underlättar för den pedagogiska personalen genom att de då redan på ett tidigt stadiet kan ta de rätta besluten och uppmärksamma de eventuella behov som finns hos elever och samtidigt kunna göra både vårdnadshavare och elevhälsa uppmärksamma på att det är något som inte står rätt till. Ser man samtidigt på de olika pedagogiska perspektiven som jag tidigare nämnt så är det inte så mycket begärt egentligen att dagens pedagoger i skolan åtminstone behärska dessa då de kan hjälpa dem långt i sitt arbete. Vilket perspektiv man sedan väljer att arbeta efter det är upp till var och en då detta är väldigt individuellt. Pedagogen kan samtidigt ta de rätta besluten om vilka anpassningar som skall göras i klassrummet för att underlätta för

eleven/eleverna med dessa behov. Vidare kan även relevant stöd kopplas in genom att göra särskilda anpassningar och eventuella åtgärdsprogram. Persson (2009) skriver i KRUT att från och med i slutet på 80-talet började alla lärare få grundläggande kunskaper om specialpedagogik och 2001 förstärktes detta ytterligare i lärarutbildningen. Man sa att lärarna skulle lära sig att hantera utmaningen med ett normaliseringsystem som skulle fungera så att lärarna kunde hantera vanliga problem i klassrummet utan att behöva tillkalla andra professioner och ta hjälp. Det skulle alltså ingå i grundutbildningen kunskap att kompetensen fanns från början att kunna hjälpa elever i svårigheter. Ser man på resultatet och forskning nu under 2000-talet så kan vi med tydlighet påvisa att där är vi inte idag.

12 Förslag till fortsatt forskning

Den forskning som nu gjorts stämmer tydligt överens med tidigare forskning och den visar även att en mer omfattande nationell forskning borde göras inom området för att bl.a. kvalitetssäkra och säkerställa att kunskapen inom NPF hos dagens lärarkår blir bättre. Givetvis så ska även specialpedagogisk personal inkluderas i detta då det även visat sig att deras kunskaper som de själva säger ”inte räcker till” och att arbetet ihop med elevhälsan också forskas vidare på så att man kan få fram olika strategier och se på var bristerna finns inom de olika organisationerna inom grundskolan. Lärarutbildningen borde också lyssna mer på vad dagens forskning säger. Vi lever i ett föränderligt samhälle och det borde också lärarutbildningen göra. Det är svårt att förändra men ibland är det nödvändigt att göra drastiska insatser. Denna forskning borde göras nationellt och sedan presenteras för ansvariga för utbildningar och för politiker. Ämnet är relativt nytt men den tidigare forskning som gjorts på uppdrag av skolverket 2001 och av andra myndigheter fram tills nu visar alla samma sak. Bristen på kunskap hos lärare är stor och detta måste tas tag i omedelbart. Det borde finnas många på universiteten i Sverige som är intresserade av att forska vidare i detta för att få till en förändring. Varför inte göra detta på GU och tillsätta en forskningstjänst eller ett par. Detta skulle gagna hela Sveriges lärarutbildningar och den svenska skolan.

12.1 Svar från utbildningsdepartementet

Under tiden som jag sammanställde det sista i denna uppsats så hittade jag en artikel på hjärnfondens hemsida där Anna Hemlin generalsekreterare på Hjärnfonden och Fredrika

Järnehall från Friends träffade högskoleminister Matilda Ernkrans 2019-07-05 där de pratade om att citat:

I varje svensk skolklass finns två till tre elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Barn med NPF löper högre risk att utsättas för mobbning, ha hög frånvaro i skolan och få ofullständiga betyg. Forskning visar att skolans stöd behöver stärkas för dessa elever. En viktig del handlar om att inkludera kunskap om NPF i den ordinarie lärarutbildningen.

(Hjärnfonden 2019)

Denna artikel fångade mitt intresse och jag ville få reda på vilken forskning som de hänvisade till och jag fick svar ifrån dem att den forskning som ligger till grund för att elever i skolan bör få stärkt stöd är samma promemoria som jag nämnt i min tidigare forskning. Vill man se mer exakt vad de refererar till så finns följande svar att tillgå.

2020-05-27 U2020/02539/UH från Utbildningsdepartementet Universitets- och högskoleenheten Departementssekreterare Hugo Sundman.

12.2 Blev det som jag tänkt mig?

Det resultat som denna forskning bland pedagoger i Borås stad gällande pedagogisk personals kunskaper om NPF visar på att det inte skiljer sig mycket mot vad jag hade förväntat mig utifrån tidigare forskning och vad tidigare själv har sett. Pedagogernas kunskaper ligger på den nivån som tidigare forskning visar och tyvärr har det visat sig att det inte heller har blivit någon markant skillnad mot sist när det gjordes en större forskning i ämnet i Sveriges skolor av KIND i Stockholm och professor Sven Bölte samt av skolverket. Vidare visar denna forskning att de som går ut från lärarutbildningen inte heller får med sig så mycket i bagaget om man inte specialiserar sig såsom speciallärare eller specialpedagog. Där är det numera lagstadgat om att det ska ingå kunskap om NPF i utbildningen. Ser man på intervjuerna hade jag förväntat mig att man skulle ha kommit längre i vad det gäller att kvalitetssäkra skolor och personals kunskaper om NPF, men det är på rätt väg. I den vanliga utbildningen för lärare är det upp till studenten att välja specialiseringar om man har intresset att få mer kunskap annars är det mycket lite som ingår i dagens lärarutbildning. Persson (2009) framhäver att den utbildningspolitik som vi ha i Sverige idag är oroväckande eftersom man inte är benägen att ta till sig resultaten från den specialpedagogiska forskningen. Detta innebär också att specialpedagogiken och deras utövare står inför stora utmaningar på många nivåer.

13 Avslutande ord

Jag vill avslutningsvis citera Persson (2009) från nr. 136 av KRUT:

”Pedagogik och specialpedagogik är i hög grad normativa vetenskaper. Det innebär att forskningen har att hantera frågor som är intimt förknippade med en framtid som vi vet litet om.”

Jag är benägen att hålla med Persson i detta eftersom dagens samhälle förändras i en allt snabbare takt och i och med detta även människorna. Om vi tittar in i en skolklass idag så ser det inte längre ut som det gjorde för 10 år sedan. Attityden har förändrats och respekten för den enskilda människan och för läraren håller på att sakteliga försvinna. Man ser mycket mer till sig själv idag som elev i skolan och framhäver vilka rättigheter man har. Att man har skyldigheter är inte så många som nämner längre. I och med detta får de elever som har svårigheter av olika slag ännu mindre chans att få hjälp eftersom många av de andra eleverna tar mer tid från läraren än vad de borde göra. Tyvärr ser man också att detta kryper ner i åldrarna så vad framtiden har med sig det vet vi inget om. Tydligt är dock att detta är ett område vi måste forska och arbeta mer med för det är något av det viktigaste för att få en bra stabilitet i framtidens skola. Persson (2009) nämner också detta då han menar på att idag handlar det inte bara om vad vi vill ha för skola i framtiden utan samtidigt vilket samhälle vi vill ha. Allt för många tecken tyder idag på att vi är på väg ut ur den epok som vi har haft under mer än 50 år där den största ambitionen var att ha en sammanhållen skola där barn och ungdomar fick en bra möjlighet med rätt stöd. I denna skola hade också specialpedagogiken en tydlig uppgift att underlätta alla de olika problemen som kunde finnas och att vara ett stöd.

Jag frågar mig själv ”vart är vi på väg och vem ska få hjälp”.

14 Efterord

Jag vill framföra ett stort tack till de personer som varit till ett stort stöd under mitt arbete, nämligen.

- Bengt Edström, handledning
- Anna Utterberg, sambo och lärare på vuxenskolans stödpedagogutbildning inom LSS i Borås
- Anette Lejon, rektor

Med dessa personers stöd så hade det varit svårt att slutföra detta examensarbete.

Mitt kunskapsbidrag med detta examensarbete är att jag har kunnat visa för elevhälsan i Borås stad att det både finns en stor kunskapsbrist bland lärare om NPF och att väldigt många vill ha kompetensutveckling inom området. Vidare så visar jag på att vidare forskning borde göras omgående.

15 Källförteckning

- Ahlberg, A. (2015). *Specialpedagogik i ideologi, teori och praktik: Att bygga broar*. (2.uppl.). Stockholm: Liber AB.
- Bartonek F., Borg A., Hammar M., Berggren S., Bölte S. (2018). *Inkluderingsarbete för barn och ungdomar vid svenska skolor*. En kartläggning bland 4778 anställda vid 68 skolor. Stockholm: Karolinska Institutet.
- Bråten, I. (1998). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Dewey, J. (1999). *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.
- Dysthe, O. (2003). *Sociokulturella teoriperspektiv på kunskap och lärande*. I O. Dysthe (Red.), *Dialog, samspel och lärande*. (s. 31-74). Lund: Studentlitteratur AB.
- Emanuelsson I., Persson B. & Rosenqvist J. (2001). *Forskning inom det specialpedagogiska området - en kunskapsöversikt*. Stockholm, Skolverket.
- Kvale, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Matson, I-L. (2007). *En skola för eller med alla – En kommuns arbete för att nå sina mål*. Licentiatavhandling i barn- och ungdomsvetenskap. Lärarhögskolan i Stockholm.
- Patel, R. & Davidsson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Persson, B., (2001). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber AB.
- Rask, L., Svensson G., Wennbo U., (1985). *En skola för alla. Att arbeta stödjande och förebyggande*. Uddevalla: Skolöverstyrelsen och Liber utbildningsförlaget.

Skolverket (2001). *Tre magiska G:n – Skolans insatser för elever med funktionshinder*.
Fördjupad studie ur Skolverkets rapport nr. 202.

Skolverket (2009). *Skolan och Aspergers syndrom – Erfarenheter från skolpersonal och forskare*. Rapport nr. 334.

Skolverket (2010). *Skolfrånvaro och vägen tillbaka – Långvarig ogiltig frånvaro i grundskolan ur elevens, skolans och förvaltningens perspektiv*. Rapport nr. 341.

Skolverket. (2011). *Lgr11 - Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2011, rev. 2017)*. Stockholm: Skolverket.

Stukat, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB.

Stukat, S. (1993). *Statistikens grunder*. Lund: Studentlitteratur AB.

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken - ett sociokulturellt perspektiv*. (3.uppl.) Lund: Studentlitteratur AB.

Trost J, Hultåker O. (2016). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur AB.

16 Webreferenser

Aspelin, J (2013). *Relationell specialpedagogik – i teori och praktik*. Kristianstad University Press 2013:02. Hämtad 2019-11-20, från

<https://specialpedagogik.se/i-motet-sker-larandet/>

Boyle, C. (2011). *Trends in the prevalence of developmental disabilities in US children, 1997-2008*. Hämtad 2018-05-22, från

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21606152>

Cerwin, E. (2015). Specialpedagogik. *Lärare kan för lite om ADHD*. Hämtad 2018-05-31, från

<https://specialpedagogik.se/larare-kan-for-lite-om-adhd/>

Dagens Nyheter. (2017). *Utbildning om ADHD blir obligatorisk*. Hämtad 2018-05-31, från

<https://www.dn.se/nyheter/sverige/utbildning-om-adhd-blir-obligatorisk/>

Erwander, A. (2016). SVT Nyheter, Småland. *Lärare saknar kompetens att hjälpa barn med ADHD*. Hämtad 2018-05-31, från

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/fyra-av-fem-larare-tycker-inte-de-lart-sig-att-undervisa-barn-med-diagnos>

Gillberg, C. (2018). Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet. Christoffer Gillberg om konsten att vara relevant i sin forskning. Hämtad 2020-05-05, från

<https://sahlgrenska.gu.se/forskning/forskare/christopher-gillberg>

Hemlin A., Järnehall F. (2019) *Kunskap om NPF måste ingå i lärarutbildningen*. Friends och Hjärnfonden. Hämtad 2020-05-05, från

<https://www.hjarnfonden.se/2019/07/kunskap-om-npf-maste-inga-i-lararutbildningen/#>

Karpatakis, G. (2017). Underbara ADHD. *Nu behövs en storsatsning på elever med NPF*.

Hämtad 2020-05-05, från

<http://www.underbaraadhd.se/debattartikel-fran-hjarnfonden-nu-behovs-en-storsatsning-pa-elever-med-npf/>

Kristianstad University Press (2013:02). *Jonas Aspelin (red) Relationell specialpedagogik – i teori och praktik*. Hämtat 2019-11-20, från

<https://specialpedagogik.se/i-motet-sker-larandet/>

Larsson, Å. (2017). Skolvärlden. *Kravet: Satsa en miljard på NPF-lyft i skolan*. Hämtat 2018-05-31, från

<http://skolvarlden.se/artiklar/kravet-satsa-en-miljard-pa-npf-lyft>

Larsson, Å. Wallin, F. (2018). Skolvärlden. *Forskning: 3 av 4 lärare saknar kunskap om NPF*. Hämtat 2018-05-31, från

<http://skolvarlden.se/artiklar/ny-studie-larare-saknar-kunskap-om-npf>

Nandorf, T. (2017). DN. *Alla lärare borde utbilda inom ADHD och autism*. Hämtad 2018-05-31, från

<https://www.dn.se/ekonomi/jobbskarriar/alla-larare-borde-utbildas-om-adhd-och-autism/>

Persson, B. (2009). KRUT. *Finns en specialpedagogisk agenda? – Om utbildningspolitik och elever i behov av särskilt stöd*. Hämtad 2019.01.04, från

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:870801/FULLTEXT01.pdf>

Regeringskansliet, Utbildningsdepartementet. (2017). Promemoria. *Specialpedagogisk kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter*. Hämtad 2020-05-05, från

<https://www.regeringen.se/49571d/contentassets/beacab7a3f55464d823e626385030fca/specialpedagogisk-kompetens-i-fraga-om-neuropsykiatriska-svarigheter.pdf>

Riksförbundet Attention (2017). *Det finns så mycket kunskap om NPF, kan inte begripa varför den inte når ut till skolorna*. Hämtad 2019.11.17, från

https://attention.se/wp-content/uploads/2017/07/rapport-skolenkat-2017_attention.pdf

Skollagen. (1985:1100). Hämtad 2019-01-03, från

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-19851100_sfs-1985-1100

SPSM. (2015) granskad (2018). *Vad är neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF)?*
Hämtad 2018-05-22, från

<https://www.spsm.se/funktionsnedsattningar/neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar-npf/tydliggorande-pedagogik/>

Svenska Unescorådet. (2006). *Salamanca deklARATIONEN och Salamanca +10*. Hämtad 2019-01-03, från

<https://www.unesco.se/?infomat=salamanca-deklarationen>

Sveriges radio. (2017). Klartext. *Barn med NPF-diagnoser får inte tillräckligt med stöd i skolan*. Hämtad 2018-05-20, från

<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=493&artikel=6736484>

Uppsala universitet. (2018). Jan Björklund och inkluderingen. Claes Nilholms blogg.

Hämtad 2018-10-30, från

<https://mp.uu.se/web/claes-nilholms-blogg/start/-/blogs/jan-bjorklund-och-inkluderingen->

Vetenskapliga rådet. (2017). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2019-02-15, från

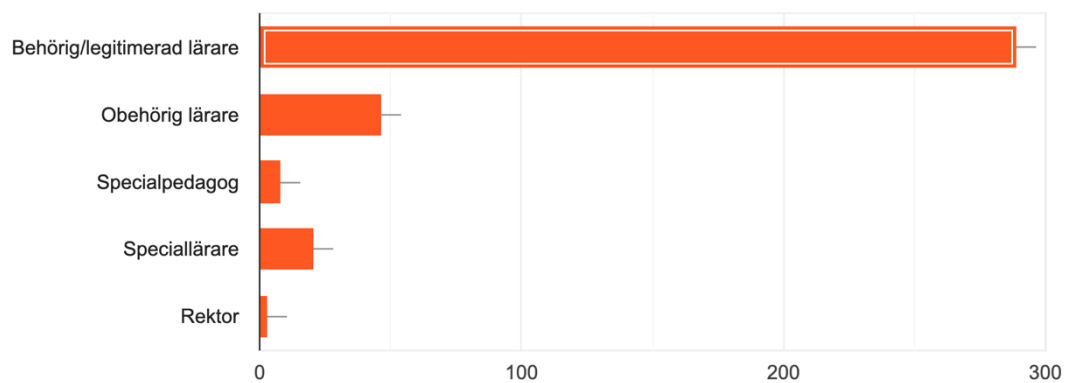
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

17 Bilagor

17.1 Bilaga 1: Webenkät

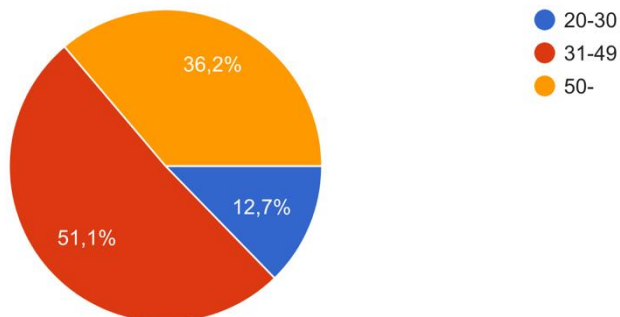
Vad har du för anställning idag i skolan?

358 svar

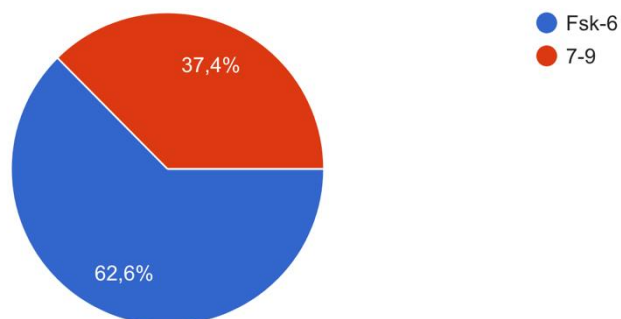
Ange din ålder

362 svar

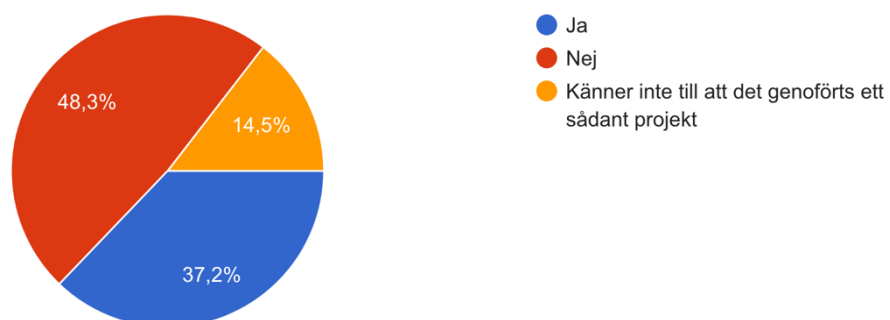
I vilken årskurs arbetar du

358 svar

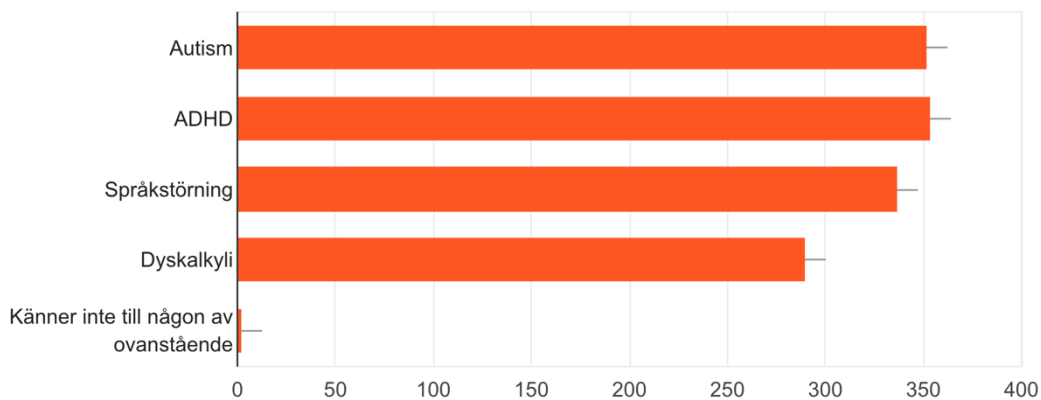
Har du varit delaktig i Borås Stads AST-projekt?

358 svar

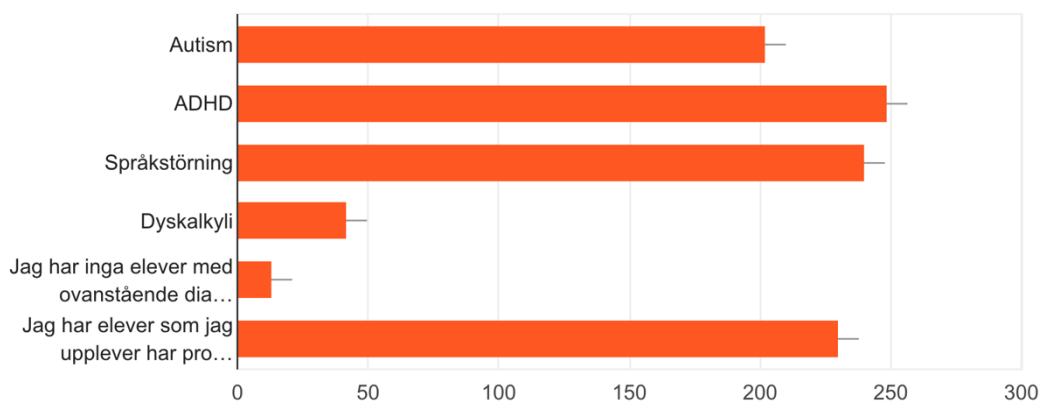
Jag känner till följande funktionsnedsättningar.

358 svar

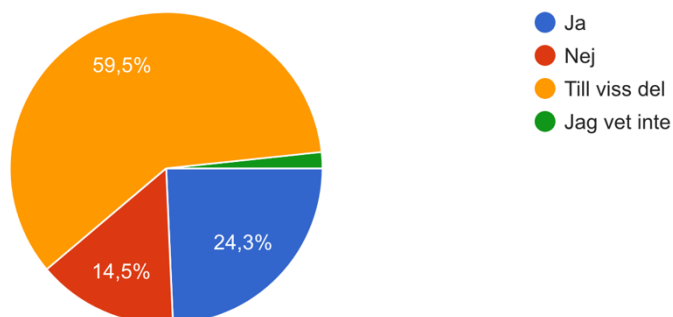
Jag har elever med nedanstående diagnoser.

358 svar

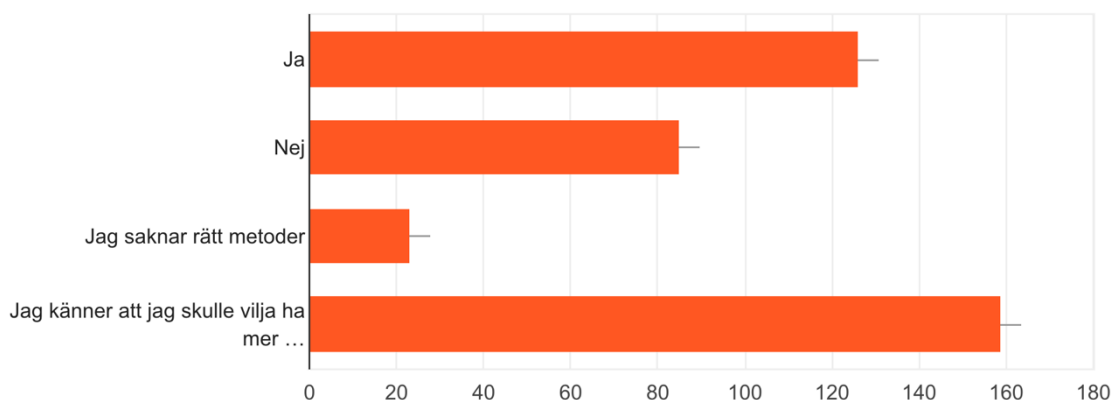
Anser du att du som lärare idag har tillräckliga kunskaper inom NPF (Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar) i din undervisning till barnens behov?

358 svar

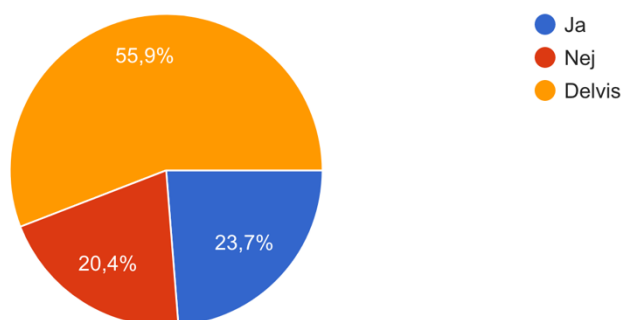
Har du rätt förutsättningar för att kunna använda din kunskap?

358 svar

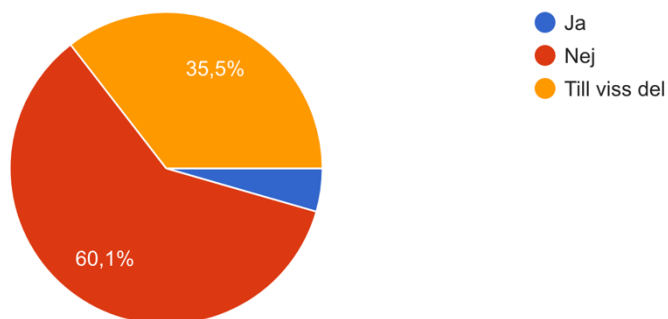
Anser du att du kan göra ditt klassrum tillgängligt (i den fysiska-pedagogiska- och sociala lärmiljön) för alla?

358 svar

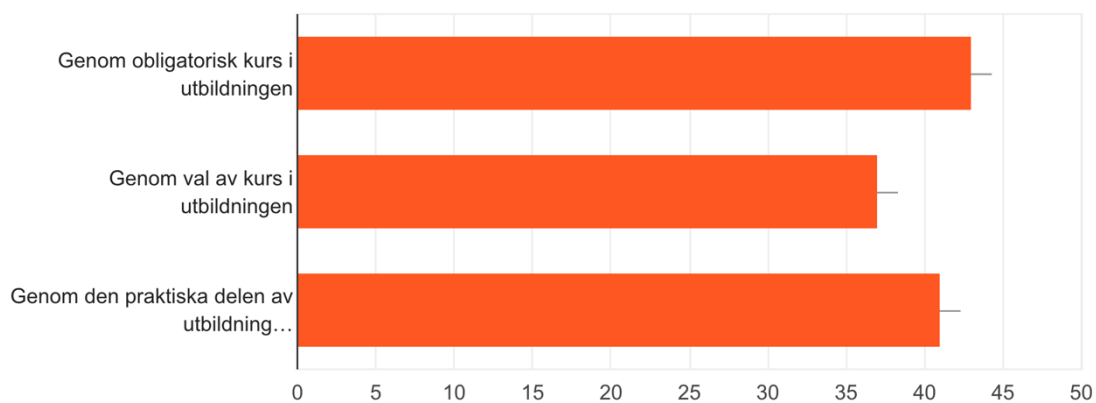
Anser du att din lärarutbildning har förberett dig inför arbetet med elever som har diagnos inom NPF (Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar)?

358 svar

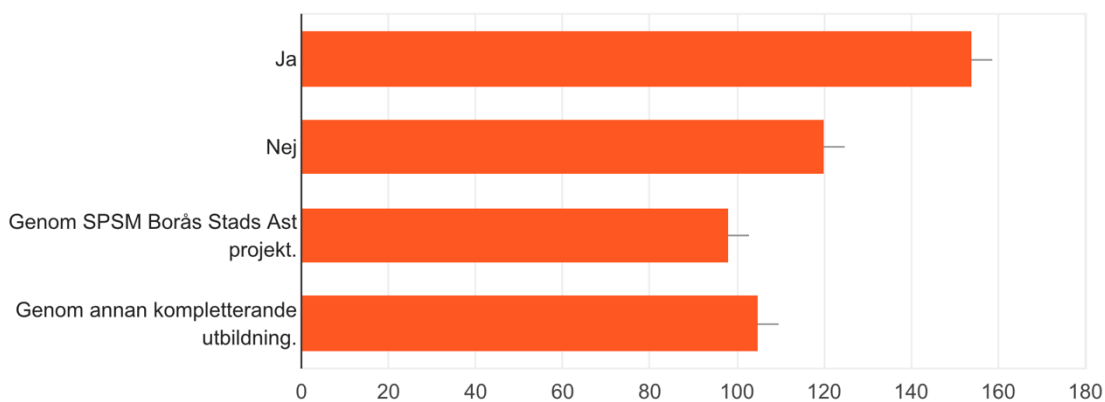
Om Ja på ovanstående fråga, hur har utbildningen förberett dig?

92 svar

Har du fått någon form av kompletterande utbildning inom NPF?

358 svar

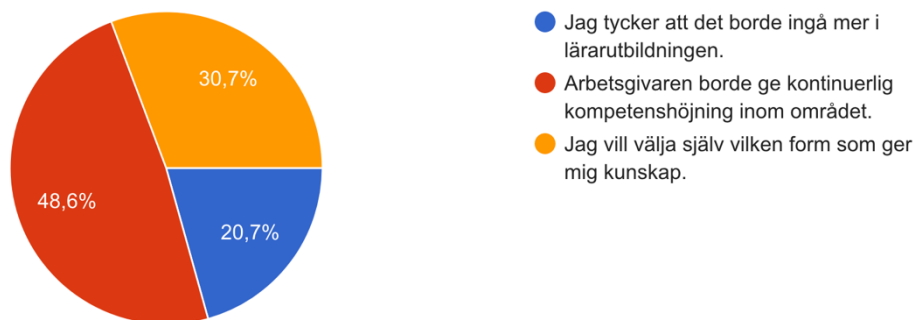
Skulle du vilja höja din kompetens ytterligare inom området?

358 svar

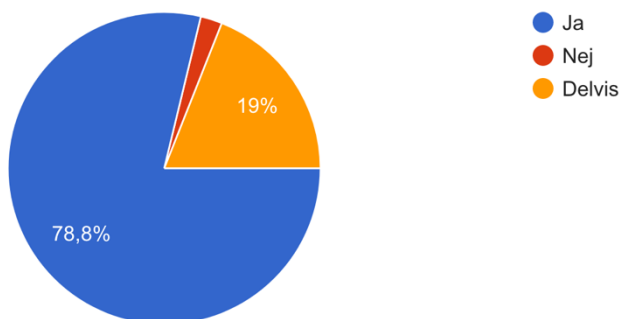
Hur skulle du i så fall vilja höja denna kompetens?

358 svar

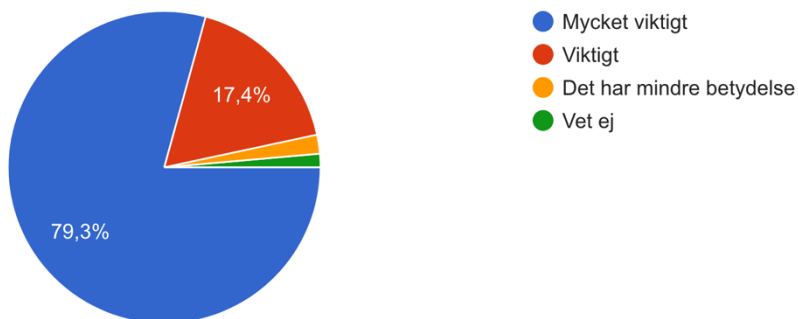
Anser du att kunskapen kan förbättras hos dig om du har en bra speciallärare och specialpedagog som stödjer dig i ditt arbete?

358 svar

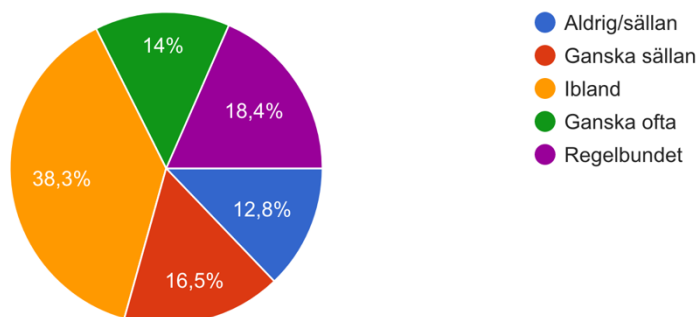
Hur viktigt tycker du att samarbetet med elevhälsan och deras övriga professioner (t.ex. skolsköterska, kurator, psykolog) är?

357 svar

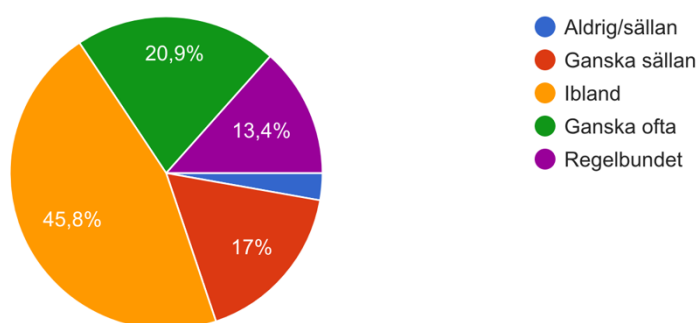
Har dina egna kompetensutvecklingsbehov kommit upp i diskussioner med ledningen?

358 svar

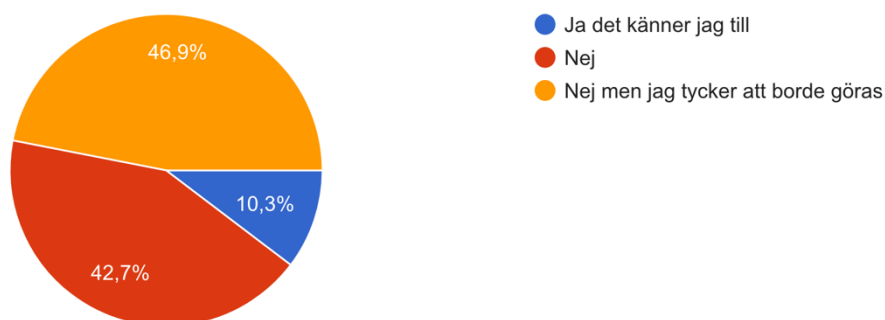
Diskuterar personalen skolans behov av kompetensutveckling sig emellan?

358 svar

Känner du till om det tagits något beslut i Sverige om att kunskap om NPF (Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar) ska ingå i lärarutbildningen?

358 svar

Är det något mer i detta ämne som du själv vill tillägga? 358 svar

Nej (125)

nej (60)

Nej. (12)

- (7)

Nej! (6)

Alla elever är unika och därmed är det svårt att bli tillräckligt utbildad inom området. (2)

Nej (2)

Skolan över lag har inga möjligheter att möta barn med ovanstående problematik pga. av kompetens inom området, stora klasser. En skola för alla i de bästa världar men funkar inte i praktiken.

Mer resurser/språkstödjare till klassrummen där elever inte kan språket eller har stora problem med inläringen

Vårt EHT är innehåller inte alla professioner, därför fungerar inte samarbetet. Men jag anser att det är mycket viktigt!

Vi har endast ett fåtal professioner att tillgå i elevhälsan på min arbetsplats. På frågan "Hur skulle du i så fall vilja höja denna kompetens?" vill jag kryssa i alla tre alternativen.

Läs SOU 2016:46

x

nej tack

Jag tycker att det borde diskuteras mer frekvent men tyvärr handlar det främst om tid och resurser.

ok

Ja!

Jobbar som elevassistent, tycker då det är viktigt att vi får utbildning.

Jag upplever att det är fler barn med misstänkt NPF och det behövs kontinuitet i det arbetet.

Undervisningen bör planeras så att elever som behöver ska få stöttning i mindre grupp mycket fortare.

Alla "utredningar" tar väldigt lång tid och då ska ändå arbetet fortgå med en lärare och 25 elever.

I min fortsatta utbildning som speciallärare har man fått mycket kunskap om hur man med enkla medel kan få en bättre lärmiljö för dessa elever och som gynnar alla elever. (Vi måste tänka i det lilla för att förändra det stora.) När vi i vardagen på skolan möter elever som inte håller sig inom ramen hur man brukar fungera blir dessa elever någon form av skolans verksamhetsutvecklare, lyckas vi möta behoven hos dessa elever möter vi upp för en skola för alla, enligt mig.

Elever med olika NPF måste få det utrymme som de behöver, inte trängas in i ett system som inte fungerar för dem.

Nä.

Jag tycker att det särskilt borde pratas mer om de elever som aldrig får en diagnos men som har precis samma rätt till rätt stöd och anpassningar ändå men som jag anser ofta blir utan samt att de ofta missförstås för att deras problematik inte har utretts och de inte fått en diagnos.

Speciallärare borde få kontinuerlig kompetensutveckling inom NPF.

Man måste hela tiden uppdateras och få stöttning när man känner behov för detta.

Nej det har jag inte.

Utbildning är A och O

Alla lärare ska ha kunskap om NPF

Mer utbildning i ämnet på högskola/universitet.

Skärpning Borås stad!

Det gäller ju att utbildningen utgår från forskning och inte från tyckanden. Vi har alla en grundläggande universitetsutbildning och borde kunna läsa på avancerad nivå

Det spelar ingen roll hur mycket kunskap och kompetens man har om man inte har tid, resurser och förutsättningar att anpassa och hjälpa. Borås stad är snåla med allt detta och försämrar förutsättningar för lärare att kunna hjälpa dessa elever.

Att hjälpa alla elever till goda kunskaper kostar pengar och att det är viktigt att politiker och beslutsfattare förstår det. Tidiga och långsiktiga insatser vinner alla elever på och tillslut tjänar

samhället på det. Inkludering är individuellt och ibland är det inte inkluderande att vara i klassen under alla tillfällen. Regelbundna utvärderingar är viktiga och insatser kan variera över tid.

Efter 20 år inom yrket känner jag att jag ändå har en del kunskap om detta men får inte alltid rätt förutsättningar att jobba så som jag vet gynnar dessa elever allra bäst. Det är bra med stöd från elevhälsoteam men ofta upplever jag att det är jag som verksam lärare som ändå besitter mest kunskap om hur man ska hantera dessa elever och att avsaknad av specialpedagoger och erfarna kuratorer mm gör att man står ganska ensam.

Jag har på egen bekostnad utbildat mig då jag sökt och bett om ledigt för att arbetsgivaren ska kunna bekosta läromedel, frilägga mig etc.-men fått NEJ.

NEJ.

Jag har undervisning i både fsk-6 och 7–9 men det gick inte att välja utbildning och samarbete med elevhälsan

Jag går min andra utbildning i AST nu via arbetsgivare. Känns konstigt att vissa skolor är tvingade att gå flera utbildningar utan någon tid för det medan andra skolor kan avstå.

Nej, det är det inte.

Jag tror att även om det ingår i lärarutbildningen behövs kompletterande utbildning lite då och då och gärna med stöd av specialpedagog om det finns en elev i gruppen som har diagnos inom NPF. Mer stöd behövs absolut för att vi som klasslärare ska kunna få tillgång till visst material som kan underlätta arbetet för och med eleven. Jag tänker tex på bildstödsprogram och liknande hjälpmedel som jag så här långt inte har fått möjlighet att köpa in för att det då ska köpas in i den allmänna delen av läromedel och det blir svårt att motivera övriga i arbetslaget då vi kanske inte får råd med andra läromedel.

Kompetensutveckling inom speciella specifika områden bör hela arbetslaget få.

Problemet är inte bristen på kunskap hos lärare, problemet är inkluderingsidén som i praktiken omsatts till att bli "alla i samma klassrum" trots att alla är individer och en del absolut inte klarar av störningsmoment.

Vi genomgår just nu en NPF- utbildning på skolan som kommer pågå 1,5 år.

Om man vill att det ska fungera fullt ut med anpassningar till dessa elever så borde man ge oss mer utbildning! Borde dessutom finnas specialskolor för de elever med mycket svåra diagnoser då dessa behöver ett större lugn än vi kan erbjuda i ordinarie skolor.

Varje elev är unik. Pedagogen behöver grundläggande kunskaper. Arbetet kring eleven utvecklas i samarbete med föräldrar. Viktigt att föräldrar känner sig hörd av skolledning för att samarbete skall fungera för klassläraren. Viktigt med utbildning av resurs som skall arbeta nära eleven. I den kompetensutvecklingen finns stora brister. Viktigt med avsatt tid för resurs som arbetar i klass eller med elev att få handledningstid av specialpedagog inte bara planeringstid med klasslärare. På högstadiet anpassas undervisningen i tid för eleven. Detta bör också kunna göras på lägre stadium.

Har fått gå utbildningen: Utbildning om autismspektrum från teoretisk förståelse till praktiska konsekvenser, ledare Helene Tranquist, ht 2015. Det är den klart bästa kompetensutvecklingen inom området jag gått fantastisk! Jag har fått flera andra kompetenshöjande utbildningar fortlöpande också. Är mycket nöjd.

All pedagogisk personal på skolan går nu en utbildning om NPF.

Det vore bra om det fanns en eller flera personer i Borås stad som man kunde konsultera/träffa när det uppstår oöverstigliga problem med en elev som är inom NPF.

Jag är relativt nyanställd i Borås stad. Tycker att min nya arbetsplats överlag är mycket professionell i sitt bemötande angående NPF-elever.

Arbetat flera år inom socialpsykiatri

Jag har ganska mycket kunskap kring NPF och vet hur jag ska anpassa för elever med dessa svårigheter. Det är trots detta väldigt svårt då flera elever har så stora svårigheter att anpassningar inte räcker. Det finns många elever med stora svårigheter som inte får det stödet de behöver när det inte räcker med anpassningar. Om man dessutom har ca 4–5 elever med olika svårigheter inom NPF krockar anpassningarna i klassrummet och det fungerar inte hur man än gör. Det är dessutom en

orimlig uppgift som klasslärare att stötta alla dessa elever samt alla elever som inte har svenskan och elever med svårigheter med t.ex. läsning och matte. Vi ska dessutom utmana de som är högpresterande.

Väldigt svårt att vi ska anpassa all undervisning efter dessa barn då vi ej har möjligheter att hjälpa dem på rätt sett. Och när ska vi låta de "andra barnen" få det som de behöver.

Det är alldeles för stora grupper gör elever med NPF och det behövs fler personal i klasserna där det finns behov vare sig det finns fastställda diagnoser eller inte. Det är vi pedagoger som ser behovet och inte någon utomstående som kommer in en liten stund för att göra en bedömning. Det finns så många barn och ungdomar som behöver extra stöd och det borde vara vår skyldighet att se till att de får det och då inte bara en liten stund varje dag utan under hela den tid som eleven behöver det under skolan-/fritids-dagen, både på lektionstid och under raster. Det händer så mycket under rasterna när alla elever "släpps fria" och inte har något stöd.

Mer handledning av specialpedagog om hur man i praktiken kan arbeta med elever med AST problematik i en stor fritidshemsgrupp.

Viktigt ämne! Vi har alla kontakt med dessa barn/elever...

Flera elever som har NPF klarar inte "inkluderingen" som prompt ska ske. Jag tycker att skolor / kommunen ska ha små grupper och speciella skolformer för vissa elever. Det är mest rättvist mot dem eftersom vissa inte kan klara miljön i vanlig skola. De blir nu istället "hemmasittare" och/eller utan betyg i flera ämnen.

Utbildning inom detta område borde vara obligatorisk då vi alla möter dessa elever.

Viktigt med mer kunskap kring ämnet.

Dyslexi

Känner att jag kan en hel del, men så som skolan är organiserad i dag är det svårt att möta dessa elever så bra som möjligt inom den ordinarie undervisningen eftersom många tex mår bra av en liten grupp. Som det är nu är skolmiljön långt ifrån ideal för dessa barn men det finns ingen lösning på hur man kan organisera om det eftersom det oftast kräver fler resurser och då sätter ekonomin stopp. Men självklart kan vi jobba med tydliggörande pedagogik tex inom klassrummet som en anpassning, men det är inte alltid att bara detta hjälper. Det är även för många barn med olika behov i ett och samma klassrum och det är en omöjlig uppgift att kunna nå alla.

Vi håller just nu på att genomföra NPF-utbildning på vår skola via SPSM:s webbkurs.

Den fysiska lärmiljön är svår att arbeta med i mitt klassrum. Tiden att anpassa undervisningen till varje enskild elev finns inte heller där. Då behöver vi halvera antalet elever i klasserna. Många anpassningar som görs, görs för alla elever i klassen för att underlätta för de elever som har behov. De andra får det ändå!

Eftersom jag är obehörig lärare så borde inte frågorna om lärarutbildningen vara obligatoriska att svara på, utan ett tillägg om att man ej läst!?

Fler speciallärare hade varit bra för Borås Stad att satsa på. Jag upplever att elever med svåra diagnoser ofta blir satta i ett klassrum precis som alla andra, trots att den eleven kanske hade behövt mer stöd, t.ex. i formen av att få sitta ensam ibland med en speciallärare.

Viktigt att inte alla bara ska gå en utbildning utan att det blir mer skraddarsytt och att alla ska känna ett behov. "Tvingas" man gå blir det aldrig bra. Ett sätt är att inom Borås Stad bestämma vilka utbildningar man måste gå som nyanställd, ex BFL, HELA första delen... Finns också flera utbildningar online man kan gå och som absolut ska kunna ingå i ett utbildningskoncept, då kan man läsa när man vill och vid en viss tidpunkt visa ett intyg att man är klar.

Jag är ny i kommunen och arbetsplatsen.

Som undervisande person i skolan behöver man kontinuerligt få utbildning inom NPF

Jag arbetar som SYV

Stor omsättning av personal gör att det är nödvändigt med kontinuerlig fortbildning av personal/delar av personal kring AST.

Mer specialpedagogik borde ingå i lärarutbildningen

Nej.

Hur kan detta vara en obligatorisk fråga?

Då jag inte har en lärarutbildning svarar jag inte rätt på en del frågor, fanns inga bättre val

Jag vill absolut ha mer kunskap om lågaffektivt bemötande

I mitt arbetslag finns flera kollegor med lång erfarenhet och vi diskuterar ofta hur vi kan arbeta med dessa frågor. Dock hade det varit bra med en specialpedagog/ speciallärare/psykolog som kunde handleda i dessa frågor. Min erfarenhet är att specialpedagog/psykolog (om vi överhuvudtaget har någon anställd/ att tillgå) har mindre erfarenhet inom detta område än vad vi som lärare har och när vår kunskap inte "räcker till" så har de inga fler tankar eller idéer att komma med..... Kanske ett "specialteam" kring dessa frågor kunde vara en idé.... (Typ när specialpedagoger/ psykolog från SPKC kom ut och handledde oss i personalen) Se över arbetsvillkoren / förutsättningarna för specialpedagoger/ speciallärare/ psykologer så att de väljer att jobba kvar i Borås Stad... Som situationen är nu finns det ingen kontinuitet utan OM det överhuvudtaget finns personer anställda så stannar de oftast inte längre än ett läsår

Jag anser att det i den obligatoriska grundskolan idag går alldeles för många elever inom AST, speciellt de med autism kombinerat med låg teoretisk- och socialförmåga som skulle mått mycket bättre i en annan skolform. Den snäva gränsen till särskolan och bristen på andra skolformer i Borås Stad gör att de får ut mycket mindre av sin kapacitet än vad de skulle fått i små undervisningsgrupper med specialutbildad personal. Även om vi pedagoger anpassar klassrumsmiljön, material, undanröjer hinder, anpassar metoder etc. så ger hela skolsituationen ett enormt stresspåslag för dessa elever, vilket ofta yttrar sig i utbrott som då påverkar även de andra elevernas studiegång. Jag tycker att Borås Stad även borde ställa frågeställningen utifrån vad aktuell forskning säger om optimal studiemiljö för dessa elever; Hur kan vi skapa en skolform/miljö som möter dessa elever där de möts och utvecklas i sin takt i ett litet socialt sammanhang? I en sådan skolform behövs då specialutbildade lärare med stor kunskap inom AST. Detta borde vara mycket mer kostnadseffektivt än att varje skola ska tillsätta en resurs per elev som ofta saknar pedagogisk utbildning (vilket nästan alltid krävs/är fallet) köpa in ofta dyra och specialanpassade materiell/program. Jag tror också att detta skulle generera en högre måluppfyllelse både för AST-eleverna, men även för de elever som klarar av "grundskolemiljön". Min upplevelse är att dagens integrering av de här eleverna snarare leder till exkludering då de mkt sällan får ut ngt av; helklassundervisning i de teoretiska och praktiska ämnen, det sociala samspelet i och utanför klassrummen. Det innebär även en hög stressnivå för pedagogerna att aldrig kunna ge dessa elever den tid, den pedagogik och det engagemang de så väl behöver!

Tacksam för all typ av utbildning längs vägen, som obehörig lärare.

Det behövs mer utbildning och mer resurser för att dessa elever ska få en bra skolgång

En föreläsning på skolan vore bra.

Min profession saknades i första frågan därav fyllde jag i att jag är obehörig lärare.

Inte nödvändigtvis.

Om/när en kompetensutvecklingsinsats görs är det viktigt att komma ihåg personalen på fritids. Det kan också vara bra att servicepersonal i kök/städ/vaktmästeri får kunskap.

Att få lov att tycka att det är svårt att möta alla olika individer i ett och samma klassrum, eftersom det ofta behöver så olika saker. Tänk om man oftare var två lärare, vad man skulle hinna med mycket då, förhoppningsvis slippa det dåliga samvetet att man aldrig riktigt räcker till - hur mycket man än försöker!

Vet inte.

nej.

Skolan i Sverige har problem!! En tredjedel av skolans personal är utbildad och många är av annan härkomst än Sverige. Det bidrar till stora klyftor i kompetensen. Elever blir förvirrade, man har olika förhållningssätt och bemötande. Fortfarande i många kulturer så klassas autism eller annan problematik inom området AST som en sjukdom eller något som ses som tabu. Detta är djupt rotat hos många i personalen att det inte ens går att föra ett normalt samtal om hur vi ska bemöta och tänka kring dessa elever. Rektor lägger locket på. Man kämpar lite i sin ensamhet. Man vet många gånger hur man ska bemöta och göra, men det slår undan benen på oss lärare när en resursperson på rasten ändå väljer att bemöta på "sitt sätt" eller inte har förståelse för barnets situation. Vi måste höja

kompetensen i skolan över huvud taget om vi ska ha en chans. Just nu så känns det som skolan håller på att kapsejsa. Alla elever (de flesta) ska inkluderas, men till vilket pris? jag har sett så många som sitter i korridoren istället för i sitt klassrum, därför att de inte klarar av den miljön. Det är ju inte inkludering, det är exkludering.

Jag läser för tillfället till speciallärare med inriktning mot läs- och skrivutveckling. Jag är tacksam för all typ av fortbildning då detta är en viktig del av utvecklingen inom professionen. Alla kan alltid få bättre kunskap o organisationen kan alltid ses över för att skapa bättre förutsättningar för våra elever!

Vi har i höst påbörjat en NPF-utbildning här på Sandaredskolan och det är väldigt bra.

Få mer kunskap om det

Nej det har jag inte.

Just nu fördjupar vi oss inom språkstörning på vår skola, jättebra och viktigt.

Regelbunden utbildning och pedagogiska samtal t ex spsm, speciallärare och specialpedagoger som utvecklar vår kompetens, samt att det köps in litteratur på skolorna som vi kan läsa.

Vår skola arbetar nu med ett utvecklingsområde gällande språkutvecklande arbete och språkstörning. Det kommer förhoppningsvis höja personalens kompetens inom området. Jag har nyligen haft förmånen att gå ADHD-kurs på BUP Solhem tack vare inbjudan från föräldrar med barn som har denna diagnos. Mycket bra och givande utbildning!

Viktigt få backning av ledning o resurser i form av personal , lokaler för att anpassa

Stort ansvar vilar på klasslärare, men Borås Stad måste se över hur skolans byggnader/lokaler kan anpassas och ge bättre förutsättningar för ALLA elevers behov.

Kommer inte på något just nu

Lagom är bäst

Övrigt (51)